ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

...урят-Монголой ҮНЭН

...С-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 176 (8083)
ИЮЛИИН 27
ПЯТНИЦА
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.

Манай партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые ажал хэрэг дээрэнь түргэнөөр бэелүүлхын, энэ жэлдэ бүхы Сибириин колхозууд болон совхозуудай нэгэ миллиард пүүдһээ бага бэшэ таряа гүрэндэ тушаахын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхыетнай бидэнэр хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшад Сибириин бүхы таряашадые уряалнабди.

(Сибириин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшадай хандаһан Хандалгаһаа).

...ибириин областьнуудай, хизаарнууд болон автономно республикануудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

...иин 24-дэ Новосибирскдэ, ...ин областьнуудай, хизаарнууд автономно республикануудай ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ...н дээрэ КПСС-эй ЦК-гэй нэ- секретарь нүхэр Н. С. Хру- ...э хэлээ гэжэ урда гээнь мэ- ...ээ һэн.

...ибирьскэ областьнуудай кол- ...й, совхозууд болон машинно- ...на станцинуудай үмэнэ, хү- ...ахын бүхы хүдэлмэрилэгшэ- ...энэ табигдажа байһан зорил- ...ые зүбшэн хэлсэхын тулада ...о мүнөө суглараад бай- ... — гэжэ тэрэ хэлээ. — ...ээ үгэ хэлэхэдээ, энэ ...да гол анхаралаа хан- ...е би хүсэнэб. Манай ...ажахын хүгжэн дэбжэжэ бай- ...дэрхэдэ аятай байна. Ороо һо ...ай талаар гайхамшагта тоо- ...е эндэ олон нүхэд дурдаа. ...о таряан хүдөө ажахын үндэ- ...ри болоно. Шэнэ газар эл- ...гэ ороо һо таряа ургуулжа ...е эрид ехээр дээшэлүүлхэ бо- ...рга боломжо нээжэ үгөө. Хи- ...й мүнөө жэлдэ 300 миллион ...ряа гүрэндэ тушааха гэжэ ал- ... нүхэдүүд мэдүүлээ. Энэ ...айхамшагта тоо гээшэб, бо- ...ыт, нүхэдүүд! Гурба-дүрбэн ...саала тээ Алтай 60—70 мил- ...үүдһээ ехэ бэшэ таряа үгэдэг ...һэмнай. Сибириин колхозни- ...болон совхозуудай хүдэлмэри- ...д 1 миллиард пүүд таряа гү- ...тушааха гэжэ шиидээ. Тэдэ- ...азахска ССР-ые социалистиче- ...урысөөндэ уряа, мүн лэ мил- ...аа бага бэшэ пүүд таряа гү- ...тушаахыень Казахстанай хү- ...ажахын хүдэлмэрилэгшэдые ...а.

...ийска Федерациин областьнууд болон хизаарнууд мүнөө жэл- ...00 миллион пүүд таряа гүрэн- ...шааха гэһэн уялга абаа, тайл- ...н хэлэбэл, тэрэнь бүри һая- ...хы Советскэ Союз соо бэлэд- ...г байһан таряанай шэнээн ... Шэнэ ба боро газар элдүү- ...эй ашаар энээнииe түйлаха ар- ...болоо. Шэнэ газар иимэ ехэ ...л даа! Эдэ газарнууд хэдэн ... жэл соо миин хэб- ...хүн зондо аша үрэ үгэ- ... байгаа. Мүнөө иимэ ...манай арад зоной аша ... тулада хэрэглэгдэнэ. Хүдөө ...е хүгжөөхэ, оронойнгоо эко- ...ые болон арад зоной ажана ...ые дээшэлүүлхэ талаар өөрын- ...ораа шугамые партиин Цент- ...а Комитет зүбөөр хараалаа гэ- ...дэ үгэ хэлэһэн нүхэдүүд зүб- ...р тэмдэглээ. Энэ зүб хараа шу- ...даа арад зонтой партиин няг- ... таһаршагүй холбоотой байһа- ...рэ дүн мүн болоно.

...өө жэлдэ таряан һайнаар ур- ...гдаа гэжэ нүхэр Хрущев саа- ... хэлээ. Зүгөөр, тэрэнииe һай- ... хуряажа абаха хэрэгтэй бо- ...байна, нүхэдүүд. Таряае ком- ...бүриһөө элеватор хүрэтэр сэхэ ...арга олгохоор хүсэд хүрэхэ ...машинануудые гүрэн үгэхэ ... һэн гэжэ зарим хүнүүд ... хэнэ. Энээниень зүбшөө- ...бэшэ байна. Энэ ушар маши- ...дые эзэн бусаар хэрэглэлгэ ...о байна. Бидэнэр түрүүн хэдэн ... мянган автомобильнуудые ...д, һара үнгэрөөд байхада, ...лгын дүүрэһэнэй һүүлээр тэ- ...е бүхы орон дотороо ... тиишэнь дахяад тараа- ...зэргэтэй болохо байгаа- ... Хамагай түрүүндэ комбайнуу- ...баадгүйгөөр хангаха хэрэгтэ ...обильна паркые зүбөөр хэрэг- ... зүб зүйтэй болохо байна. ...айһаа гоожуулан абтаһан та- ...поли дээрэ, тусгаар бэлэд- ...эн тогууд дээрэ обоо- ...саг зуура хадагалха ёһотой- ...Тиихэдээ таряагаа гутаангүй- ...байлгахын тулада эдэ бүгэдые ...аар хэхэ хэрэгтэй. Таряа ху- ...н дүүрээд байхада, ороо һо ...орта зөөхын тулада бүхы ав- ...инануудаа табижа болохо ... Тиигээд байбал бидэнэр ... таряагаа гутаангүй байлга- ... ургаса хуряалгые урагшатай- ... үнгэргэхэ болонобди.

...ибирьтэ малажал хүгжөөхэ, ...алай продукт бүри ехээр аба- ...олохо тухай асуудалнуудта нү- ...рущев удаань тогтоһон байна. ...һалбарииe—һүн ашагтай мал- ...ые хүгжөөлгэдэ һайн амжалта ...абди гэжэ тэрэ хэлээ. Мүнөө ...э гахайн мяха ехээр абажа, ... абалгые горьтойгоор нэмээхэ ...а гээшэ хабди, мүн шубуунай мяха болон үндэгэ абалга дээшэлхэ болоно. Зүгөөр энэ хадаа имаг- тал эхиниинь болоно. Малажалые хаа хаанагүй эрид ехээр хүгжөөхын тулада саашадаа ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй байна. Колхозууд болон совхозуудай тэжээл бэлэдхэлгые дээшэлүүлээд, үнеэдэй хойноһоо харууһалга эмхидхэлгые зарим тэды һайжаруулаад, фермэнүүдтэ һайн хүнүүдые шэлэжэ табяад байхадань, һү һаажа абалга түргэнөөр дээшэлдэг болоо. Залуу һаалишан нүхэр Лысова мүнөө эндэ үгэ хэлэбэ. Тэрэ 19 наһатай юм. Тэрэ һургуулиһаа сэхэ фермэдэ ошожо, өөрынгөө ажал хэрэгые зоримгойгоор ба найдамтайгаар хэжэ ороһон байгаа. Энэнь тушаан болоһон ушар бэшэ юм. Залуушуул хаба абьяастай байдаг, тэдэнэр бэшэг һайн мэдэдэг, тиимэһээ тэдэнииe һургахадашье хүнгэн байна. Иимэ хүнүүдтэй һайнаар хүдэлмэри ябуулха шухала, тиихэдэ бүри һайн үрэ дүн гараха байна.

Һү һаажа абалгые бидэнэр хоёр аргаар дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Нэгэ аргань хадаа мал һүрэгөө олон болголго, хоёрдохинь—үнеэнһээ һү һаалгые дээшэлүүлгэ болоно. Имагтал иигээд байбал колхозууд болон совхозууд өөһэдынгөө зорилгонуудые дүүргэжэ шадаха. Манай ороной эрхэ байдал тон олон янзын юм. Малажалай продукт абалгые дээшэлүүлхын тулада иимэ олон янзын эрхэ байдалые зүбөөр хэрэглэхэ шухала.

Сибирьтэ, Уралда, Дальна Востогто үбһэ хуряалгын үедэ бороо хура ехээр ородог. Колхозууд болон совхозууд бии байһан дүй дүршэлөө хэрэглэн, үбһэеэ сабшан сасуугаа силос болгон дарахадань, яаха байнаб. Нэгэдэхеэр, иимэ тэжээл шэмэ һайнтай зангаараа үлэхэ, хоёрдохёор, үбһэ хуряалгада ажал таргашалга хэдэн дахин доошолхо байна.

Нүхэд сибирягууд, танайда тала дайдатнай тон ехэ, хабар залуу малнуудые сабшагдадаггүй нуга бэлшээринүүдтэ гаргабал таатай байжа болохо байна. Малаа тэндэ намар болотор байлгаха хэрэгтэй. Сибирьтэ угаа элбэгээр ургадаг хээрын үбһэ ногоогоор үбэлэй сагта малдаа эдюулхэ силос байра дээрэнь дараха хэрэгтэй. Малдаа силос эдюулжэ үбэлжүүлээд, удаань тэдэнииe мал үүсэлдэг газарта абаашажа болохо байна. Теэд энэ хадаа багсаажа хэлэгдэһэн хараа болоно, энээн тухай һайнаар бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Хэзээдэшье сабшажа абаагүй аад, сабшан абажа шадахагүй нуга газарнуудаа колхозуудай болон совхозуудай зүбөөр хэрэглэдэг болохо гээшэнь заатагүй шухала болоно. Иимэ газарнуудта адуулжа таргалуулхын тулада ондоо районуудһаашье залуу мал асаржа болохо, энээн тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Мал үүсэлдэг газарнуудта заримдаа туранхай мал асардаг ушарай манайда бии байһые тэсэжэ болохогүй байна. Хэрбээ малые дунда, һайн шадалтай болоторнь таргалуулбал, гүрэн нилээд ехэ мяха нэмэжэ абаха болоно.

Манайда мал шахаха хэрэгые гол түлэб Мяханай ба һүнэй продуктнуудай промышленностиин министерствын толгойлдог байһан ушарые буруу гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Тиигэбэшье, энэ министерствын предприятинууд мал шахадаг байха ёһотой. Зүгөөр тус зорилгые имагтал тэдэнэр шиидхэжэ шадахагүй болоно. Партиин хизаарай, областной, районно комитедүүдэй энэ хэрэгтэ оролсожо, колхозууд болон совхозуудай арга боломжонуудые ёһотойгоор лэ шэнжэлдэг болохыень ба малажалые большевистскэ эршэ зоригтойгоор эрхилдэг болохыень түйлаха хэрэгтэй. Хоёр жэлэй, эгээн ехээрнь абажа үзэбэл, гурбан жэлэй турша соо мяха болон малажалай бусад бүхы продуктнуудые хүсэд элбэг дэлбэг болгохын тулада хүдөөгэй бүхы коммунистнууд ба комсомолецуудай малажалые һайнаар эрхилдэг болохонь шухала байна.

Хони үсхэбэрилгэ тухай саашадань хэлэхые би хүсэнэб гэжэ нүхэр Хрущев хэлээ. Жэшээлхэдэ, Алтайска хизаар шэнги тиимэ нютагта хони үсхэбэрилхэ ехэ арга боломжо бии. Бидэнэр һаяхан Чкаловска областьдо ошоһон байнабди. Тэндэ хэдэн миллион толгой хони үсхэжэ болохо байна. Гансахан Адамовска район 300 мянган толгой хонитой байжа шадахаар аад, мүнөө орйдоол 50 мянган толгой хонитой. Үргэн ехэ тала дайдатай ба тон һайн бэлшээритэй иимэ районууд манайда хэды олон гээшэб! Хони болон ондоошье мал олоор үсхэһэнэй түлөө материальна урмашуулга үзүүлхэ системые манай хүдөө ажахын органуудай бодожо үзэхэнь шухала болоно гээшэ ха. Жэшээлхэдэ, мянган толгой хонитой һаа, тэды шэнээн юумэ, 2 мянган хонитой һаа, бүри ехэ юумэ аба гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ, хони олоор үсхэбэрилгын түлөө бүхы хүдэлмэрилэгшэдые—колхозник ба совхозой хүдэлмэришэнһөө эхилээд областиин хүтэлбэрилэгшэ хүрэтэр урмашуулха хэрэгтэй. Тиигээд байбал, нооһоной талаар оронойнгоо хэрэглэмжые тон богонихон болзор соо хүсэдөөр хангажа, хониной мяха абалгые горьтойгоор дээшэлүүлжэ шадаха байнабди.

Хартаабха ба овощь тухай хэдэн үгэ хэлэе. Танайда Сибирьтэ, Уралда, Москва шадар, Белоруссида, Украинада бусад олон районуудта хартаабхын ба овощной культурануудай һайн ургаса мүнөө жэлдэ абтахаар хүлеэгдэнэ. Городуудые хартаабха, капуста, свёкло, үгэрсэ, һонгино, морковь болон бусад овощёор хүсэдөөр хангаха тушаа бодожо үзэхэ шухала. Спирт нэрэхын тулада промышленна районуудта хартаабха таһалан үгэжэ, харин ороо һо таряагаа эдеэ хоолдо гү, али бусад хэрэгсэлдээ хэрэглэхын тулада үлөөхэ арга боломжо үгы гү гэжэ бодожо үзэхэ хэрэгтэй, нүхэдүүд.

Худалдаа наймаанай газарнуудта колхозуудай овощь тушаахадань гуримгүй ябадалай гарадаг тухай олон гомдолнууд ороно. Мүнөө городто капуста асархадаа, тэрэнииe тушаажа абахынь тулада магазинуудаар бүхэли үдэртөө ябаха баатай болонобди гэжэ колхознигууд мэдүүлнэ. Энэ хадаа болошогүй хэрэг гээшэ гэжэ нүхэр Хрущев хэлээ. Өөрынгөө овощь хаана тушаахаяа мэдэхынь, тэдэнээ һаадгүйгөөр тушаахын тулада колхоз бүхэндэ тусхай базануудые тодолжо үгэхэ тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Манай худалдаа наймаанай газарнууд эд хэрэглэгшэдтэ имагтал дараһан капуста ба дабһалһан үгэрсэ худалдадаг байна. Худалдан абагшадые амтатай һайн овощёор хангахын тулада консервэлгын бүдүүлиг арганнуудые орхижо, бүри орёо нарин аргануудые хэрэглэдэг болохо шухала.

Т. С. Мальцевай дурадхаһан газар элдүүрилгын системэдэ сэгнэлтэ үгэлгэдэ хамаагүйгөөр хандадаг байһанайнь түлөө СССР-эй Хүдөө ажахын министерствые нүхэр Хрущев шүүмжэлээ. Курганска областиин «Заветы Ленина» гэжэ колхоздо хоёр жэлэй саада тээ үргэн ехэ зүблөөн үнгэргэгдөө һэн. Тиихэдэ энэ шэнэ хэрэгые заатагүй хэрэглэхэ тухай һайшаал үгтөөгүй, харин тэрэнииe элдэб эрхэ байдалда туршажа үзэхэ тухай хэлэгдэһэн байгаа. Тэрэ гэһээр хоёр жэл үнгэрбэ гэжэ нүхэр Хрущев заагаа. Ямар нэгэн дүн гаргахын, нүхэр Мальцевай системые бидэнэр хэрэглэхэ гүбди, али үгы гү? гэжэ хэлэхын тулада энэ болзор яһала хүрэхэ зэргэтэй байгаа. Хэрбээ энэ хэрэгые хүлеэн абажа болохоор һаань, тэрэнииe ямар зонодо хэрэглэжэ болохо гээшэб? Эдэ асуудалнуудта хэн харюусаха ёһотойб? Хүдөө ажахын ба Совхозуудай министерствонүүдэй хүтэлбэрилэгшэд харюусаха зэргэтэй. Тэдэнэр эрдэмтэдтэй, колхознигуудтай, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдтэй зүбшэжэ, зохихо шиидхэбэри гаргаха зэргэтэй.

Хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ элдэб системын машинануудые байгуулха шухала байһан тухай нүхэр Хрущев үгынгөө нилээд ехэ хубииe зорюулаа. Колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд ургасые амяарлан хуряадаг болохонь, энэнь тон зүб даа гэжэ тэрэ хэлээ. Зүгөөр таряа амяарлан хуряахын тулада олон ондоо янзын машинанууд хэрэгтэй. Энэ хадаа тракторна ба хүдөө ажахын машина бүтээлгын министр нүхэр Хламовта үнинэй мэдээжэ. Тиихэдэ, амяарлан хуряалга тухай асуудал бүри КПСС-эй ЦК-гэй январьска Пленум дээрэ шиидхэгдэһэн, партиин XX съезд дээр һайшаагдаһан байна бшуу. Теэд таряа хуряалгын машинануудые үйлэдбэрилгэдэ ямар хубилалта болооб? Ямаршье хубилалта болоогүй. Министерствын предприятинууд мүнөөшье урда мэтэ үргэн мүртэй комбайнуудые үйлэдбэрилэн гаргана. Тэдэнь амяарлан хуряалга хэхэдээ, валнуудые суглуулха хэрэгтэ огто таарахагүй байна. Иимэ хүдэлмэриие самоходно комбайн һайнар бүтээдэг юм. Ябуулхада энэ комбайн тааруу зохид байна. Хэрэглэгдэхэгүй тиимэ машинануудые бүхэли жэл соо бүтээн гаргаха гээшэ ямар удхатайб? Хэдэн олон миллион түхэриг хиидэ хосороон хаяһан, металл гутааһан ябадал болоно бшуу. Энээнэй түлөө хэн харюусанаб? Министрнүүд. Тэдэнэр юундэ абяа аниргүй һуунаб? Али Новосибирскдэ зүблөөн заатагүй зарлагдажа, тэндэ энэ асуудал табигдаха гэжэ тэдэнэр хүлеэнэ гү? Иимээр ажаллажа болохогүйл, нүхэдүүд! Коммунист бүхэн тушаалдаа байхадаа, өөртөө даалгагдаһан хэрэгэй түлөө харюусаха, табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхэ тушаа үүсхэл эдэбхи гаргаха зэргэтэй. Таряа хуряалгада хабаадалсахын тулада мүнөө хэдэн зуу мянган хүн городуудһаа гарахаяа байна гэжэ нүхэр Хрущев саашань хэлээ. Энэ шухала ба хүндэтэй хэрэгтэ бүхы хүнүүд хабаадалсахые хүсэнэ. Энэ хадаа манай арадай ушар ёһоо һайнаар мэдэдэг байһые гэршэлжэ үгэнэ. Таряа хуряалгада городой ажалшадые жэл бүхэндэ эльгээжэ байха гээшэ таарахагүй байна. Хүдөө ажахыда ямар машинануудай хэды шэнээнээр хэрэгтэй болохо байһые бодожо үзөөд, хүдэлмэриин хүсэ эгээн лэ багаар хэрэглэн, таряагаа хуряажа абахын тулада тэдэнииe үйлэдбэрилдэг болохо хэрэгтэй.

Бобово культурануудые улам ехээр ургуулан абаха шухала байһанда нүхэр Хрущев зүблөөндэ хабаадагшадай анхаралые хандуулаа. Горох, викэ болон бусад бобово культурануудые колхозууд болон совхозуудай гүрэндэ бүри ехээр тушаадаг болохонь шухала байна. Дурсагдаһан культурануудые бүри ехээр ургуулан абалгада туһалха материальна урмашуулга тогтоохо шухалашье байжа магад гээшэ ха.

Сахарна свёкло бүри ехээр таридаг болохо хэрэгтэй. Алтайда, мүн бусадшье районуудта түрүү колхозууд гектар бүриһөө 200—250 центнер свёкло ургуулан абана. Тиимэһээ Сибирьтэ сахар буйлуулан гаргаха база байгуулха арга боломжо бии. Зүгөөр свёкло тарилга ургэдхэхэдөө, тэрэнииe харууһалгын хүдэлмэри үргэнөөр механизацилха, энэ культурые нэгэ эшэ гарадаг үрэһэ хэрэглэн, квадратно-гнездовой аргаар таридаг болохо хэрэгтэй. Энэ ушар свёклын эшэнүүдые шэнгэрүүлхын тулада хүсэ багаар гаргадаг болохо байна.

Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ, тусхайлбал, Хабаровска ба Приморско хизаарнуудта шэнэ газар элдүүрилжэ эхилээд, Дальна Востогой ажалшадай хэрэглэмжые өөһэдынь продуктаар хангахын тулада тэндэ таряанай ба илантаяа картофель-овощьно ажахые хүгжөөдэг болохо шухала байһан тухай нүхэр Хрущев хэлээ.

Шэнэ совхозуудай хүдэлмэришэдые ажаһуудалай талаар түбхинүүлхэ асуудалнуудта нүхэр Хрущев үгэ хэлэхэдээ, ехэ анхарал хандуулаа. Олон совхозуудта гэр байра дутана, клубууд, культурно-ажаһуудалай бусад эмхи зургаанууд үгы байһаар гэжэ тэрэ хэлээ. Залуушуул сүлөөтэй сагаа аятайгаар үнгэргэхэ газар олодоггүй байна. Магазинууд муугаар хүдэлмэрилнэ, эд товар абаашалгада таһалдал гарана. Шэнэ газарнууд дээрэмнай 425 совхоз бии юм. Совхоз бүридэхи байдалые һайнаар хаража мэдээд, худалдаа наймаанай, хангалгын талаар, ондоогооршье гарадаг дутуунуудые усадхаха хүсэ шадал, шадабари министерствонүүдтэ, нютагай партиина болон советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, манай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ дутана гээшэ аал. Гэр байра, ажахын байшангууд болон культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые бүри олоор бариха, шэнэ ба хуушаншье совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдые хангалга һайжаруулха шухала.

Совхоз бүхэн хүдэлмэришэдые, албахаагшадые, мүн тэдэнэй үхибүүдые һүөөр хангахын тулада хүсэд хүрэхөөр үнеэдтэй байха ёһотой. Энээниие түргэнөөр хэхэ хэрэгтэй, энээниие бидэнэр бэелүүлжэ шадаха ба бэелүүлхэшье ёһотойбди, нүхэдүүд. Совхозууд хүдэлмэришэдые мяхаар хангахын тулада ямар нэгэн хамһабариин ажахытай заатагүй байха зэргэтэй. Нэгэ ушарта хонидые, нүгөө ушартань гахайнуудые тү, али залуу эбэртэ бодо мал барижа, зарим ушарта алинииеншье хамтадань барижа байхада болохо байна. Мүнөө совхоздо мяханай дуталдахада фондһоо мяха үгөөгүй, асаража үрьдөөгүй гэжэ директорынь гомдодог байха юм. Хэдэн зуун километрын газарта байһан ямар нэгэн мал үүсэлэлгын газарһаа мяха абаашахада таарамжатай гээшэ аал? Таарамжагүй байһаниинь сохомтой. Совхоз бүхэн хүдэлмэришэдөө хангахын тула хүсэд хүрэхөөр өөһэдын мяхатай байха ёһотой.

Совхозуудта худагуудые малтаха, харгы зам заһаха, хүдэлмэришэдэй байрын гэрнүүдые бариха шухала. Хулаһа хэрэглэхэ тушаа үгэ хүүр манайда олоор гарадаг. Шашалдаагаа зогсоохоор болоо! Совхозуудые прессүүдээр хангаха, хулаһа бэлэдхэхэ бригадануудые байгуулаад, элдэб барилгануудта хэрэглэгдэхын тулада хулаһаар хэгдэһэн плитануудые үйлэдбэрилгэ эмхидхэхэ хэрэгтэй.

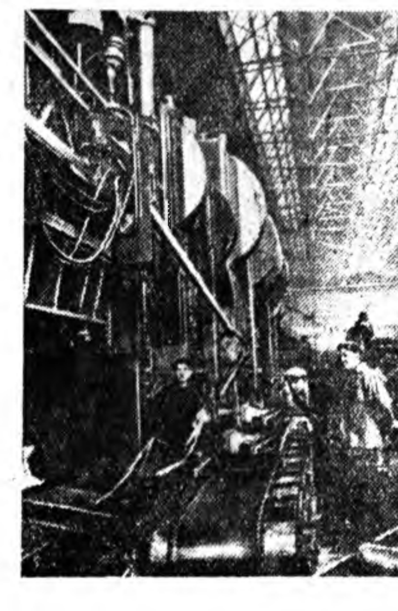
Шэнэ совхозуудай байдалтай танилсаад байхада, юун элирнэб гэхэдэ, манай комсомол залуушуултай дутамагаар хүдэлмэри ябуулна, залуу хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ тухай, тэдэнэй сүлөөтэй сагые культурнаар үнгэргэлгэ эмхидхэхэ тухай зохихо оролдолго гарганагүй.

Доро дурсагдаха асуудалда таанадай анхарал хандуулхые би хүсэхэ байнаб гэжэ нүхэр Хрущев саашань хэлээ. Зарим колхозууд хүдэлмэриин хүсөөр үлэмжэ ехэ байдаг. Тиин колхозник бүхэндэ ажалта үдэр олоор олохо арга олгохые эрмэлзэн, зарим хүтэлбэрилэгшэдэй гар ажал ехээр хэрэглэдэг байһаниинь буруу байна. Ставропольско хизаарай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо бидэнэр һаяхан ошоһон байгаабди. Тон һайн колхоз даа! Ажахыншье гайхалтай һайн! Хүнүүдынь ядамаргүй һайнаар ажаһууна. Тиигээд квадратно-гнездовой аргаар тарихын орондо рядовойгоор тариһан наран сэсэг поли дээрэнь бидэнэр хараабди. Тиигээд юундэ иимээр таригдаһыень мэдэжэ абахадамнай, харууһалгада колхознигуудые олоор табижа, ажалта үдэр олоор олгохын тулада наран сэсэгэй рядовой тарилга хэгдэһэниинь элирээ. Иимэ гуримые зүбшөөжэ болохогүй байна. Колхозууд хадаа гар ажал ехээр хэрэглэхэ бэшэ, харин үйлэдбэридөө механизацилга эгээн лэ ехээр хэрэглэхые эрмэлзэхэ зэргэтэй. Ниитын барилгануудые хэхын, колхознигуудай гэр барихын, харгы зам һайжаруулхын, сад болон винограднигуудые тарихын тулада, гаргаһан хүсые үндэр олзо доходоор харюулдаг ажал ехээр хэрэглэгдэдэг культурануудые ехээр таридаг болохын тулада сүлөө гараһан колхознигуудаа ажаллуулха зорилгоор барилгын бригадануудые эмхидхэбэл таатай байна.

Үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Хрущев иигэжэ хэлээ:

—Мүнөө бидэнэр бултадаа өөһэдтөө бүри ехэ эрилтэ табидаг, өөһэдынгөө хэрэгые эли тодоор ба гүнзэгыгөөр мэдэдэг болохомнай шухала. Олониитын дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэридэ бүри ехэ анхарал хандуулха, ажабайдалые бүри ехээр бурьялуулан бадаруулхын тулада районуудай, колхозуудай, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, колхознигуудай, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэл эдэбхи хүгжөөхэ хэрэгтэй. Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлгэ дэлгэрүүлхэ, манай урагшаа дабшалгада һаад түбэг татадаг, һайзагайран ехэрхэдэг ябадалтай тэмсэхэ шухала. Энэ зүблөөнэй һүүлээр гэр гэртээ бусаад байхадаа, өөһэдынгөө арга боломжонуудые таанад зүбшэн хэлсэхэ, дутуунуудаа усадхахын ба урагшаа амжалтатайгаар дабшахын тулада тэдэ дутуунуудаа элирүүлхэ байхат гэжэ би этигэнэб.

Түрэл орон доторнай

Горький. Молотовой нэрэмжэтэ автозаводой машинын кузов хэдэг гэр соо детальнуудые механическаар абаад конвейер руу табидаг түхеэрэлгэ комплекснo бригада зохёогоо. Энээнэй ашаар ажалай бүтээсэ 10—15 процентээр дээшэлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комплексно бригадын бригадир инженер С. И. Харлов, ахалагша технолог В. А. Большаков, ахалагша мастер А. Т. Мазуров автозаводой машинын кузов хэдэг гэр соо энэ шэнэ түхеэрэлгэ шалгажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Республиканска партийна һургуулиие дүүргэжэ гарабад

Белоруссиин КП-гэй Центральна Комитедэй дэргэдэхи партийна һургуулида һурагшад, тэрэнээ дүүргэжэ гараба.

Арбан жэлэй турша соо энэ һургуулиие 2673 хүн дүүргэжэ гараа. Һургуулиие дүүргэжэ гараһан хэдэн зуун хүн партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудта, республиканска, областной, районно болон олон тиражтай газетэнүүдэй редакцинуудта мүнөө һайнаар хүдэлмэрилжэ байна.

Һургуулиин гурбан жэлэй болоһоор, мүнөө жэлдэ хоёрдохи дүүргэлтэ болоо.

(ТАСС).

Үнеэн бүридэ – арбан тонно силос дараха

Андижанска областиин Балыкчинска районой колхознигууд түрүүшын хоёр сабшалга хэжэ люцернын гектар бүриһөө дунда зэргээр 50 шахуу центнер үбһэ хуряажа абаа. Хулаһа ба янтак гэхэ зэргын хээрын үбһэ ногоогоор силос даража дүүргээ. Хээрын үбһэ ногоо хэрэглэлгэ үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо таба дахин ехэ силос дараха арга олгоо.

Балыкчинска малшад кукурузые элдэб үбһэ ногоонтой холёод консервэлэн дарадаг болоо. Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо кукуруза тариһан талмайнь хоёр дахин ехэ болоһон байна. Таримал ногоонуудай түргэнөөр ургаха эрхэ байдал бии болгохын тулада тэжээл бэлэдхэлэй бригаданууд таримал ногоогоо хоёрдохёо сабшаһанайнгаа һүүлээр газарыень уһалһан байна. Люцерные гурбадахяа сабшажа ба хуряажа абахын тулада тракторна косилканууд, волокушанууд, стогометательнууд бэлэн болгогдонхой.

Балыкчинска районой малшад үнеэн бүридэ дунда зэргээр арбан тонно силос дараха гэжэ шиидхээ. Энэ зорилгые дүүргэхын тулада таримал ногоонуудые түргэ түргэнөөр сабшажа абаха шухала болоно. Ногоо тариһан бүхы талмайгаа 4—5 дахин сабшажа абахаар хараалһан байна.

(ТАСС).

Табамянгадахи сибирскэ комбайн

Омско комбайн хабсаралгын заводой главна конвейерһээ табамянгадахи машина гаргагдаба.

Үйлэдбэриие саашадань үргэдхэхэ хэдэ хэдэн хэмжээнүүд заводто абтажа байнхай. Найман часайнгаа даалгабариие долоон час соо дүүргэхын түлөө мүрысөөн цехүүдтэнь дэлгэрээ. Комбайн бүтээн гаргалга бүри һаяар горьтойгоор нэмэхэ байна.

(ТАСС).

Сибириин эрэгтэй, эмэгтэй бүхы колхознигуудта, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ, МТС-үү[д] бэлэдхэлэй организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ

Сибириин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшадай хандаh[а]

ХАНДАЛГА

ХҮНДЭТЭ НҮХЭДҮҮД!

Партиин XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоhон советскэ бүхы арад промышленна болон хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые нилээдгүй горьтойгоор ехэдхэхын түлөө мүнөө айхабтар ехэ хэшээлтэйгээр тэмсэжэ байна.

Бүхы орон дотортол адли Сибирьтэ зургаадахи табанжэлэй даалгабарине промышленностьдашье, тэрэшэлэн хүдөө ажахыдашье богонихон болзор соо мини дүүргэхын түлөө бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхын түлөө бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Энэ жэлдэ Сибириин олон колхозууд болон совхозууд малажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, тарианай болон хүдөө ажахын бусад культурануудай баян ургаса ургуулха хэрэгтэ елэхэн амжалта туйлаа юм.

Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгын, туhаламжын ашаар Сибириин колхозууд, машинно-тракторна станцинууд болон совхозууд энэ жэлдэ хабарай тарилгые hайн шанартайгаар, урданайхиhаа эмхитэйгээр үнгэргөө, хабарай культурануудые тариха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ, эдеэ хоолой эгээл үнэтэй культура болохо шэниисэ улам ехээр тарья, сахарна свёкло, лён-долгунец болон овощь ехээр таряа. Сибириин колхозууд болон совхозууд 1956 ондо кукурузые 2.672 мянган гектарта таряа, энэнь 1955 онойхидо орходоо 1036,6 мянган гектараар ехэ болоно.

Сибириин колхознигууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд хүдэлмэришэн ангиин эльгээмэлнүүдэй—нүүжэ ерэгшэдэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглаха талаар парти, правительствын даалгабарие нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэв. Сибириин колхозууд болон совхозууд мүнөө хабар шэнэ газар дээрэ 6,1 миллион гектарта хабарай культурануудые таряа. Шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглаха даалгабарияа Алтайн хизаарай колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд илангаяа амжалтатайгаар дүүргэв. Мүнөө жэлдэ энэ хизаарта 2357 мянган гектарта тарилга хэгдээ. Тэрэшэлэн Омско, Новосибирскэ, Иркутска областьнуудай, Красноярска хизаарай колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд энэ даалгабарияа амжалтатайгаар дүүргэв.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Дүй дүршэлhөөнь hургаал абамаар түрүү колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд Сибирьтэ олон. Гандуушаг байhан 1955 ондошье олон колхозууд болон совхозууд хүдөө ажахын культурануудай баян ургаса абаа hэн. Алтайн хизаарай, Алтайн районой Молотовой нэрэмжэтэ колхоз 1308 гектарай га бүриhөө 13 центнер таряа абаа. Новосибирскэ областиин Масляниноска районой «Помни Ильича» гэжэ колхоз 1370 гектарай га бүриhөө 14,3 центнер таряа абаа. Томско областиин Шегарска районой «К новым победам» гэжэ колхоз 1313 гектарай га бүриhөө 18 центнер шэниисэ абаа. Кемеровскэ областиин Промышленновска районой Кировэй нэрэмжэтэ колхоз 2740 гектарай га бүриhөө 17,6 центнер таряа абаа. Тюменскэ областиин Викуловска районой Фрунзын нэрэмжэтэ колхоз Т. С. Мальцевай аргаар элдүүрилhэн 704 гектар газарай га бүриhөө 19,5 центнер шэниисэ абаа.

Иркутска областиин Алайрай ба Нүхэдэй районуудай колхозууд hүүлэй жэлнүүдтэ газартаряалангай культурые нилээдгүй дээшэлүүлhэнэй ашаар баян ургаса абана. Алайрай райондо 1955 ондо 54,3 мянган гектарай га бүриhөө дунда зэргээр 19,1 центнер тарян, тиихэдэ 33,5 мянган гектарай га бүриhөө 21 центнер шэниисэ абтаа. Нүхэдэй райондо 44,8 мянган гектарай га бүриhөө 17,4 центнер тарян, тиихэдэ 27,5 мянган гектарай га бүриhөө 20,6 центнер шэниисэ абтаа.

Курганска областиин Шадринска районой колхозууд ороohо бобово культурануудай тарилгын бүхы талмайн га бүриhөө 15,6 центнер ургаса абаа.

Красноярска хизаарай Усть-Абаканска районой Кировэй нэрэмжэтэ колхоз ажалай hайн үльгэр жэшээ харуулна. 1955 ондо эндэ 4551 гектар ороohото культурануудай талмайн га бүриhөө 22,5 центнер ургаса абтаа. Канска районой Молотовой нэрэмжэтэ колхозой 1797 гектар газарай га бүриhөө 19 центнер таряа, тиихэдэ 1137 гектар тарилгын га бүриhөө 21,3 центнер шэниисэ абтаа. Энэ хизаарай КПСС-эй XX съездын нэрэмжэтэ совхоз 37,3 мянган гектар тарианай га бүриhөө 14,1 центнер ургаса абаа.

Сибириин олон колхозууд лён-долгунецэй, улhанай, сахарна свёклын, хартаабхын, овощиин болон хүдөө ажахын бусад культурануудай hайн ургаса ургуулна.

Омско областиин Большереченскэ районой Кагановичын нэрэмжэтэ колхоздо 103 гектар газарай га бүриhөө 7,8 центнер лен-долгунецын үрэhэ ба 5 центнер лен-волокно абтаа.

Красноярска хизаарай Шушенска районой Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз 170 гектар газарай га бүриhөө 8,1 центнер улhанай үрэhэ ба 6 центнер волокно абаа.

Алтайска хизаарай Зональна районой «Мировой октябрь» гэжэ колхоз 1955 ондо 30 гектар тарилгаhаа га бүриин 258 центнер сахарна свёклын ургаса абаа.

Сибириин районуудта кукурузын hайн ургаса абаhан колхозууд үсөөн бэшэ. Омско областиин Шербакульска районой «Труд Ленина» гэжэ колхоз 780 гектар кукурузын тарилгын га бүриhөө дунда зэргээр 271 центнер эшэ намаа, тэрэ тоодо 32 центнер эдеэшэнтэhэн буурсаг абаа. Алтайн хизаарай Михайловска районой Димитровой нэрэмжэтэ колхоз 464 гектар тарилгын га бүриhөө 50 центнер кукурузын буурсаг, 220 центнер эшэ намаа абаа.

Новосибирскэ областиин Ордынска районой Молотовой нэрэмжэтэ колхоз 40 гектар газарай га бүриhөө 450 центнер кукурузын эшэ намаа, 40 центнер эдеэшэнтэhэн буурсаг абаа.

Иркутска областиин Кировскэ районой «Прогресс» колхоз 25 гектар тарилгын га бүриhөө 600 центнер кукурузын эшэ намаа абаа.

Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаhанай, түрүү агротехникэ хэрэглэhэнэй, парые саг соонь хахалаад, элдүүрилэн харууhалhанай, намарай парые гүнзэгыгөөр хахалhанай, газарай хүрьhэндэ шииг нойто бариhанай, район райондо hайн ургаса үгэдэг сортовой үрэhөөр тарилгые богони аад, эрхим болзор соо хэhэнэй, ургасые hайнаар харууhалhанай ба тарияе гээлтэгүйгөөр саг соонь хуряаhанай ашаар түрүү колхозууд болон совхозууд иимэ амжалта туйлаа юм.

Олон колхозууд болон совхозууд малажалай ашаг шэмэ нилээдгүй горьтойгоор дээшэлүүлээ. Омско областиин Нижне-Омско районой Ждановай нэрэмжэтэ колхоз 1955 оной октябриин 1-hээ байгша оной июлиин 1 болотор үнеэн бүриhөө 1922 литр hү haaжа, нёдондо жэлэйхидэ орходоо үнеэн бүриhөө 752 литрээр ехэ hү haaгаа. Энэ колхоз hү бэлэдхэхэ ба худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 122 процент дүүргэв. Любинскэ районой Роза Люксембургын нэрэмжэтэ колхоз ажахын энэ жэлэй юhэ hара соо үнеэн бүриhөө 2011 литр hү haaгаа, нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо үнеэн бүриhөө 593 литр hү үлүү ехээр haaгаа. Байгша оной июлиин 1-нэй мэдээгээр энэ колхоз hү бэлэдхэхэ ба худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 113 процент дүүргэв.

Новосибирскэ областиин Новосибирскэ районой Орджоникидзын нэрэмжэтэ колхоз байгша оной июлиин 1-нэй мэдээгээр үнеэн бүриhөө 1809 литр hү haaгаа. Нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо үнгэрhэн 9 hара соо үнеэн бүриhөө 543 литр hү үлүү ехээр haaгаа, hү бэлэдхэхэ ба худалдаха жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэв.

Омско областиин «Камышловский» гэжэ совхоз ажахын жэлэй 9 hара соо үнеэн бүриhөө 2769 килограмм hү haaгаа, нёдондо жэлэйхидэ орходоо үнеэн бүриhөө 332 килограмм ехэ hү haaгаа.

Красноярска хизаарай Рыбинскэ районой «Реконструкция» гэжэ колхоз ажахын жэлэй юhэ hара соо үнеэн бүриhөө 1954 литр hү haaгаа. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, үнеэн бүриhөө haahан hүниинь 1174 литрээр ехэ болоно.

Иркутска областиин Нүхэдэй районой колхозууд ажахын жэлэй юhэ hара соо үнеэн бүриhөө 1639 литр hү haaгаа, үнеэн бүриhөө haahан hүниинь 660 литрээр ехэ болоно.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, мүнөө олон колхозууд малажалhаа мүнгэн олзо доход ехээр абана. Алтайн хизаарай Шипуновска районой Молотовой нэрэмжэтэ колхозой мүнгэн олзо үнгэрэгшэ жэлдэ 5327 мянган түхэриг байгаа, тэрэ тоодо малажалhаа 2177 мянган түхэриг ороо.

Алтайн хизаарай Локтевско районой «Путь Сталина» гэжэ колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хониноо 122 хурьга абажа түлжүүлээ, хонин бүриhөө дунда зэргээр 6,7 килограмм ноohо хайшалаа. Элдүүриин 100 гектар бүхэндэ 284 килограмм нарин ноohо энэ колхоз абаа. Колхозой мүнгэн олзо 3021 мянган түхэриг болоо, тэрэнэй 1514 мянган түхэригынь хонни үсхэбэрилгэhөө ороо.

Алтайн хизаарай Рубцовско район хадаа нарин ноohотой хони үсхэбэрилгөөр Сибирь соогоо түрүү район юм. Энэ районой колхозууд алтайска үүлтэрэй 74 мянган нарин ноohотой хонидтой. Энэ районой колхозуудта 1954 ондо нэгэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 3,9 килограмм ноohо хайшалhан байгаа haa, 1955 ондо 5,5 килограмм ноohо хайшалаа, гансахан хони үсхэбэрилгэhөө эндэхи колхозууд 25 миллион түхэриг олзо доход абана.

Томско областиин Кожевниковскэ районой Швернигэй нэрэмжэтэ колхоз 1955 ондо 730 гахай шахажа, тарианай 100 гектар бүхэндэ 24 центнер гахайн мяха абаа, эмэ гахай бүхэнhөө 20,5 поршоонхо абажа түлжүүлээ. Энэ колхоз түхэреэн жэл соо гахай шахадаг. 1955 ондо энэ колхоз гахай үсхэбэрилтэhөө 905 мянган түхэриг олзо доход абаа. Энэ жэлэй июлиин 1 болотор түе колхоз 775 центнер гахайн мяха абаад байна. Гахайн фермэhээ колхоздо орохо олзо 1,5 миллионhоо бага бэшэ байха.

Нүхэд, эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, түрүү колхозуудай, МТС-үүд болон совхозуудай дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхыетнай уринабди, ниитын томо ажахые эрхилхэ хэрэгтэ эдээнhээ hурахыетнай, наукын туйлалтануудые үйлэдбэридэ зоримгойгоор нэбтэрүүлхыетнай, баян ургаса абахыетнай, малажалhаа ашаг шэмэ ехээр абахыетнай бидэнэр таанадые уринабди.

Сибирь хадаа манай ороной таряа талханай ба малажалай томо гэгшын район болоно. Шэнэ ба боро газар элдүүрилэн ашаглажа эхилhэнhээ хойшо hүүлэй жэлнүүдтэ таряа талхаар, малажалай продуктаар гүрэниие хангаха талаар Сибирь бүри ехэ үүргэтэй болоо.

Мүнөө колхозууд болон совхозууд эгээл харюусалгатай үе—таряа хуряалгада орожо байна.

Хүдөө ажахыдахи хүдэлмэриин нэгэ шухалань таряа хуряалга мүн болоно. Гүрэндэ таряа тушаалгын түсэбэй дүүргэлтэ, колхозууд, совхозуудые өөрын үрэhөөр, ниитын малые тэжээлээр хангалга, колхозой ниитын ажахые бэхижүүлгэ, колхознигуудай ажабайдалые hайжаруулга хадаа хуряалгын бүхы хүдэлмэриие саг соонь, hайн шанартайгаар үнгэргэhэнhөө болохо байна. Сибириин эрхэ байдалда ургаса хуряалгые саг соонь, түргэнөөр дүүргэхэ гээшэ тусгаар удхашанартай, эндэ тариан орой эдеэшэдэг, тиигээд ороной бусад районуудта орходоо хюруу хүйтэн эртэ ерэдэг. Эгээл иимэhээ ургасые гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаха, таряа, мяха, hү болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бэлэдхэхэ ба худалдаха түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гээшэ Сибириин эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудай, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн. Энээниие дүүргэхэ бүхы арга боломжо бидэндэ бии. Сибириин МТС-үүд болон совхозуудые гүрэн тон hайн техникээр хангаа. Парти, правительствын уряалаар мэргэжэл hайнтай олон хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд МТС-үүд болон совхозуудта ерэнхэй, баян ургаса хуряалгада туhалха зорилгоор хэдэн мянгаад комсомолецууд hайн дураараа колхозууд болон совхозуудта мүнөө ерээ. Иигээд байхадаа колхозник, МТС-эй, совхозой хүдэлмэришэн бүхэнэй хүдэлhэн газартаа шэн габьяатайгаар ажаллаhанhаа, юумээ хэр зэргээр эмхидхэhэнhээ, хүсэеэ зүбөөр хубаарилан табиhанhаа, техникые хэрэглэжэ шадаhанhаа бүхы хэрэг дулдыдаха болоод байна.

Ороohото культурануудай хуряалгые богонихон болзор соо гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхын тулада энэ жэлдэ таряае амяарлан хуряаха арга үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Ороohо тарианай гээлтые хороохо хэрэгтэ таряае амяарлан хуряаха арга эгээл hайн дүй дүршэл гэжэ тодоронхой. Комбайнаар хуряагшада орходоо Сибириин эрхэ байдалда таряа хадалгые 10—12 үдэрөөр урид эхилхэдэ боломоор гэжэ энэ арга харуулна. Энэ арга хэрэглэхэдэ хуряалгын хүдэлмэриин болзор нилээдгүй ехээр хороогдохо, тарианай гээлтэ бага болохо ба тариан ехээр абтаха болоно.

Нүхэдүүд, эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд таряае амяарлан хуряаха арга хаа хаанагүй hайнаар эмхидхэхын тулада бүхы хүсэеэ зорюулая.

Комбайнуудые хүсэдөөр, зүбөөр ашаглаха хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулагдаха ёhотой. Бүри мүнөө бишыханшье удааруулангүй комбайнова агрегадуудые дүй дүршэлтэй комбайнернуудаар, трактористнуудаар, колхознигуудаар бүридүүлхэ, МТС-үүд болон совхозуудта бии байhан бүхы комбайнуудые тон богонихон болзор соо заhабарилжа дүүргэхэ, тэдэниие үдэр hүнигүй хүдэлтэхөөр бэлэдхэхэ, тиихэ зуураа машиные байлгантгүйгөөр бункерайнь таряае ашажа абахаар бэлэдхэхэ шухала.

Комбайнаар таряа хуряалгын солото мастернууд Сибириин район бүхэндэ бии юм. 1954, 1955 онуудта үндэр бүтээсэ туйлаhан Алтайн хизаарай Будённовско МТС-эй Семён Пятницын, Красноярска хизаарай Хакасска МТС-эй Александр Кандиборын, Канска тарианай совхозой Александр Матвеевэй, Иркутска областиин Нүхэдэй МТС-эй Иван Рыцевэй, Кемеровскэ областиин Черкасовска МТС-эй Виктор Ульяновай, Новосибирскэ областиин Хорошинско МТС-эй Флор Рыбалкын, Тюменскэ областиин Омутинска МТС-эй Петр Фоминцевай, Омско областиин Селивановска МТС-эй Иван Петровой, Томско областиин Чилинскэ МТС-эй Павел Свининай, Курганска областиин Лопатинска МТС-эй Василий Дубенкын нэрэнүүд алдаршанхай.

Нүхэд комбайнернууд! Үдэрэйнгөө нормые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын, ехэ таряа сохижо абахын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсогты. Комбайнер бүхэн таряае амяарлан хуряалгаар, комбайнаар таряа хуряалгаар тодорхой уялга абаад, тэрэнээ нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэг лэ. Хуряалгын машинануудые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхын тулада лафетнэ жатка бүхэн таряае амяарлан хуряахадаа сүүдхэдээ 40 гектарhаа бага бэшые хадаха, «С-6» комбайнаар 30 гектар, газарай таряа суглуулжа сохихо, «С-4» комбайнаар—25 гектар, комбайнаар таряа хуряахадаа «С-6» комбайнаар үдэр бүри 14—16 гектар хуряаха, самоходно ба «Коммунар» комбайнуудаар 12—14 гектар таряа хуряахыетнай таанадые уряалнабди.

Ороohо тарианай гээлтэтэй тэмсэхэ гээшэ хуряалгадахи эгээл шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Сибириин областьнуудта урда жэлнүүдтэ ехэ тариан гээгдэдэг байhыень бидэнэр булта мэдэнэбди. Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрhөө эхилээд, тарианай гээгдэхэ ябадалые бүримүhэн усадхаха зорилготойбди. Энээнэй тулада ороohото культурануудые амяарлан хуряаха хүдэлмэри hайнаар эмхидхэхэ, бүхы комбайнуудта зерноуловительнуудые түхеэрхэ, утаар ургаhан ба хэбтэhэн таряа хуряаха түхеэрэлгые комбайнуудта хэхэ, машинануудые зүбөөр тааруулаад ябуулха хэрэгтэй.

Сагай уларилай ямаршье байхадань таряае хатааха, сэбэрлэхын тулада сушилкануудые, hарабшануудые болон хушалтатай механизированнэ тогуудые хүрэхэ зэргээрнь бариха, заhабарилха хэрэгтэй.

Энэ жэлдэ гүрэнэй ба колхозой амбаарнуудта ехэ гэгшын тариан шэрэгдэхэ байна. Энээнтэй дашарамдуулан колхозууд болон совхозуудай автомобильна транспорт, мори унаае саг соонь бэлэдхэхэ уялгатайбди. Таряа шэрэлгэдэ шофёрнууд гол шухала үүргэ дүүргэдэг. Нүхэд шофёрнууд, таряае гээлтэгүйгөөр, жэшээтэ hайнаар шэрэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсогты!

Энэ жэлдэ Сибириин ехэ тариан бэлэдхэлэй пунктнуудта орохо байна. Энэ таряае haадгүйгөөр тушаан абаха ба хадагалха гээшэ манай уялга. Складуудые саг соонь бэлэдхэхыень, таряа haадгүйгөөр тушаан абахыень, сушилканууд болон таряа сэбэрлэдэг машинануудые саг үргэлжэ хүдэлгэхыень, ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэриие шадаал haa ехээр механизацилхыень, харгынуудые бэлэдхэхыень, элеваторнууд болон таряа тушаалгын пунктнуудтахи харгые заhахыень, тү[мэр замаар]
ба уhан замаар таряа талха саг соонь шэрэхыень, туша[...]
даа, шэрэхэдээ, хадагалхадаа таряа гээлтэ хоролтодо ору[улангүй]
уряалан, бэлэдхэлэй органуудай, элеваторнууд болон пунктну[удай]
хүдэлмэрилэгшэдтэ, түмэр замай транспортын ба уhанай фло[тын хүдэл]
мэрилэгшэдтэ бидэнэр ханданабди.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Сибириин колхозууд болон совхозууд малажалай прод[укци]
абалгаар орон дотороо шухала hуури эзэлдэг байна. Малай [...]
саашадань олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ ехэ арга[...]
бидэндэ бии гээшэ. Зорилгомнай юуб гэхэдэ, эдэ арга боломжо[...]
сэдөөр хэрэглэхэ, колхоз, совхоз бүхэндэ малажалда тэжээлэй[...]
база байгуулха хэрэгтэй. Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгэ түлэг ду[...]
латдажа байна. Сагые алдангүйгөөр үбhэ хуряалгын тракто[...]
машинануудые бултыень хүдэлгэхэ, үбhэ сабшаха, тармах[...]
нормые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ, таряа хуряалгын жэгдэ[...]
хаа хаанагүй үбhэ хуряалгые дүүргэхэ ёhотой. Комбайнай h[...]
линуудай бүхы солоомо, мэхииные хуряажа абая, колхоз, совх[...]
1,5—2 жэл соо хүрэхөөр бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл бэлдэе.

Энэ жэлдэ үнеэн бүхэндэ 10 тонноhоо бага бэшэ, эхэ гах[...]
4 тонно, хонин бүхэндэ 15 центнер силос хүртэхэ, тиимэ хэмжэ[...]
лос дараха түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуул[...]
гэжэ бидэнэр тоолонобди. Энэ зорилгоор кукурузын, силосно[...]
нуудай ургасын харууhалгые hайнаар эмхидхэхэ, эдээниие [...]
хуряаха, саг соонь силос дараха шухала байна.

Энэ жэлдэ миил ниитын малажалые бүдүүн ба шэмэтэ [...]
хангаха бэшэ, харин колхознигуудай,үмсын малда үгэлсэхэ[...]
бэлэдхэхэ арга боломжо Сибириин колхозуудта дүүрэн бии г[...]

Сибириин областьнуудай хүдөө ажахын зүблөөндэ сугла[...]
хадаа сибириинхидтэ үзүүлжэ байhан туhаламжынь түлөө ма[...]
болон Советскэ правительствода үнэн зүрхэнэй баясхалан хүр[...]
тай байhанаа мэдэрнэбди. hүүлэй хоёр жэл соо хэдэн мян[...]
тракторнууд, комбайнууд болон хүдөө ажахын бусад машинан[...]
тэрэшэлэн МТС-үүд, колхозууд болон совхозуудай барилгада [...]
ехэ мүнгэн зөөри табигдаа. Мүнөө жэлдэ Сибирьтэ hай[...]
ургаа. Манай ороной эдеэ хоолой запасые ехэдхэхэ хэрэгтэ би[...]
лээд ехэ нэмэри оруулалта хэхэ дүүрэн аргатайбди.

**Манай партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые ажал хэр[...]
түргэнөөр бэелүүлхын, энэ жэлдэ бүхы Сибириин колхозууд [...]
хозуудай нэгэ миллиард пүүдhээ бага бэшэ таряа гүрэндэ туш[...]
лөө мүрысөө дэлгэрүүлхыетнай бидэнэр, хүдөө ажахын хүд[...]
шэдэй зүблөөндэ хабаадагшад Сибириин бүхы таряашадые ур[...]**

Миллиард пүүдhээ бага бэшэ таряа гүрэндэ тэрэшэлэн ту[...]
Казахска ССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые мүрысө[...]
набди. Юуб гэхэдэ, манай Сибириин газар дайдадал адли Ка[...]
газар хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые энэ жэлдэ[...]
харюулаа, ашаглан элдүүрилэгдэhэн шэнэ газар дээрэнь баян [...]
гаса гараа.

Сибириин областьнууд, хизаарнууд болон автономно респу[...]
иимэ уялгануудые абана: энэ жэлдэ ургаса хуряалгые эмхит[...]
гонихон болзор соо үнгэргэхэ, мяха, hү, хүдөө ажахын бусад пр[...]
дые бэлэдхэхэ ба худалдаха түсэбые болзорhоонь урид дүүргэ[...]
зууд болон совхозуудые өөрын үрэhөөр хүсэд хангаха, малай [...]
гэдэ жэшээтэ hайнаар бэлэдхэхэ, намарай пар саг соонь ха[...]
хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэриие амжалтатайтаар үнгэргэхэ.

Алтайн хизаар —таряа бэлэдхэхэ түсэбөө болзорhоонь ур[...]
гэхэ, 50 миллион пүүдhээ бага бэшэ таряа түсэбhөө гадуур г[...]
шааха, тиихэдээ хамта дээрээ 300 миллион пүүд таряа энэ жэл[...]
тушааха. Энэнь 1955 онойхиhоо 3,5 дахин ехэ, тиихэдэ эгээл ур[...]
тай 1954 онойхиhоо 64 миллион пүүдээр ехэ болоно.

Омско область — таряа бэлэдхэлэй түсэбые болзорhоонь у[...]
гэхэ, түсэбhөө гадуур 21 миллион пүүд таряа гүрэндэ тушааха[...]
орой хамта дээрээ 100 миллион пүүд таряа гүрэндэ тушаа[...]
1955 онойхиhоо дүрбэhөө үлүүгээр ехэ, эгээл ургаса hайнтай 1[...]
хидо орходоо 33 миллион пүүдээр ехэ болоно. hү бэлэдхэхэ ба х[...]
түсэбые болзорhоонь урид байгша оной октябриин 1-дэ дүү[...]
мянган тонно hү түсэбhөө гадуур гүрэндэ тушааха.

Новосибирскэ область — таряа бэлэдхэлэй түсэбые болзорhо[...]
дүүргэхэ, 12 миллион пүүдhээ бага бэшэ таряа түсэбhөө гадуур[...]
тушааха, тиигэжэ хамтадаа 90 миллион пүүд гү, али 1954 ондо[...]
шада орходоо 9 миллион пүүдээр ехые гүрэндэ тушааха.

Красноярска хизаар — таряа бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые[...]
совхоз бүхэнөөр болзорhоонь урид дүүргүүлхэ, 15 миллион пү[...]
түсэбhөө гадуур гүрэндэ тушааха, тиигэжэ хамтадаа 85 милл[...]
таряа гүрэндэ тушааха, энэнь 1955 ондо тушаагшадань орходо[...]
лион пүүдээр ехэ болоно. 20 мянган тонно хартаабха, 10 мянг[...]
овощь түсэбhөө гадуур тушааха.

Курганска область — гүрэндэ таряа тушааха ба худалдаха[...]
болзорhоонь урид дүүргэхэ ба 15,5 миллион пүүдhээ бага бэ[...]
түсэбhөө гадуур гүрэндэ тушааха, hү, үндэгэ, ноohо тушааха тү[...]
риин 1-дэ дүүргэхэ, мяха—декабриин 1-дэ 10 мянган тонно hү [...]
гадуур гүрэндэ худалдаха.

Тюменскэ область — таряа бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые бол[...]
урид дүүргэхэ ба 5 миллион пүүд таряа түсэбhөө гадуур тушаах[...]
лэдхэхэ ба худалдаха түсэб октябрь соо дүүргэхэ, 10 мянган [...]
түсэбhөө гадуур тушааха.

Кемеровскэ область — таряа бэлэдхэхэ түсэб болзорhоонь[...]
дүүргэхэ, 2 миллион пүүдhээ бага бэшэ таряа түсэбhөө гадуур [...]
hү бэлэдхэхэ ба худалдаха түсэб болзорhоонь урид дүүргэхэ, 5[...]
тоннohоо бага бэшэ hү түсэбhөө гадуур гүрэндэ тушааха.

Иркутска область — таряа бэлэдхэхэ түсэбые болзорhоонь[...]
дүүргэхэ ба 1 миллион пүүд таряа түсэбhөө гадуур тушааха. hү,[...]
ха бэлэдхэхэ ба худалдаха түсэбые болзорhоонь урид дүү[...]
мянган тонно hү, 10 мянган тонно хартаабха түсэбhөө гадуур [...]

Томско область—таряа бэлэдхэхэ түсэбые болзорhоонь урид [...]
ба 2 миллион пүүдhээ бага бэшэ таряа түсэбhөө гадуур тушааха[...]
лэдхэхэ ба худалдаха түсэбые байгша оной октябриин 15-haa [...]
лангүй дүүргэхэ, 8 мянган тонно hү, 1 мянган тонно мяха, 1 мян[...]
но лён-волокно, 2 мянган тонно лёной үрэhэ түсэбhөө гадуур [...]
тушааха.

Бурят-Монголой АССР — hү, мяха, ноohо бэлэдхэхэ ба ху[...]
түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ, 12 мянган тонно hү, 100 то[...]
hо түсэбhөө гадуур гүрэндэ тушааха.

Тувинска автономно область—таряа бэлэдхэхэ түсэбые [...]
hоонь урид дүүргэхэ, 600 мянган пүүдhээ бага бэшэ таряа түсэ[...]
дуур тушааха, мяха бэлэдхэхэ ба худалдаха түсэбые болзорhоо[...]
дүүргэхэ ба 2 мянган тонно hү, 150 тонно ноohо түсэбhөө гадуур [...]

Сибириин ажалшад ургасаяа саг соонь хуряаха, таряа, м[...]
ноohо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бэлэдхэхэ ба ху[...]
түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэжэ бидэнэр, хүдөө ажахы[...]
мэрилэгшэдэй зүблөөндэ хабаадагшад, Сибириин бүхы колхозн[...]
МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүгhөө түрэл Ко[...]
тическэ партияа, Советскэ правительствоя найдуулнабди. Энээн[...]
та ерэхэ жэлэй баян ургасын үндэhэ hуури болохо намарай пар [...]
түсэбөө саг болзор соонь дүүргэхэбди.

Колхозуудай ниитын ажахые бүри арьбадхахабди, энээнэй [...]
бүхы колхозуудта колхознигуудай ажалта үдэрэй түлөөhые ехэ[...]

Коммунистическэ общество байгуулагша — советскэ арад [...]
болтогой!

Манай бүхы илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэг[ша Со]ветскэ Союзай Коммунистическэ парти мандаха болтогой!

...тын хурьгадые һайнаар абахын тулада юу хэхэ хэрэгтэйб?

(Ториин аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой хонишон Цыренжап Эрдынеевэй хөөрөөнһөө)

...жэлэй саада тээ эндэ баруун областьнуудай ноохотой хонидые асар... гэхэдэ, үндэр хада уула... үбэллөө шанга хүйтэн бо... манай нютагта тэдэнэр ...а таэража, шада... гэжэ хэлсэдэг бай... Тэрэ һанал бодол буруу ...Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэл... нютагтамнай советскэ ба ал...ринос үүлтэрэй хусанууд ...жа, манай эндэхи эрхэ бай... ...ала һайнаар ... хони... үүлтэрые һайжаруулжа

...нарин ноохотой меринос хусанууд ба манай бурят... үүлтэрэй шэрүүн ноохотой гараһан хурьгад, нэгэдэ...рибтар гү, али шэрүүбтэр боложо гарана, хоёрдо...нгээ һайн талые абажа, хүйтэндэ даарахагүй шэрхи ...олоно.

...жэлнүүдтэ хони үсхэбэ...үгжөөхэ асуудалда горьтой ...хандуулагдадаг боложо, колхоздо хонидоймнай тоо олошоржо, үүлтэрынь һай... байна. Тиигэжэ жэл ерэхэ ...эндөө шанар һайтай ноо... тушаанабди, хони үсхэбэ... абадаг олзо доходнай дээ... Мүнөө хонидоймнай тоо тол...нга шахуу боложо байнхай. ...е, хони үсхэбэрилгэдэмнай ...утуу дунданууд ехэ, шийд... асуудалнууд олон. Хама... ...үүндэ, үбэлжэлгын үедэ хо... үбһэ тэжээлээр дутана, за... ...рануудта байрануудыншье ...һайн бэшэ.

... үбһэ тэжээл һайнаар бэл... ...нидоо тиновой һайн байра... хангаад, хүдэлмэридөө зоо...скэ наукын туйлалтанууд бо... ...үүшүүлэй баян дүй дүршэ...нөөр хэрэглэжэ байгаа һаа, ...нгоо тоо толгойе түргэнөөр ...улхашье, үүлтэрыншье һай... ...а байнабди.

...ь гэхэ гү, али һүүлэй хо... ...л соо манай эндэ хонид ха...улаан болоһон хойно хурь... ...байһан юм. Энэ аргаар түл...минай хониднай олоорoo һу... абаһан хурьгаднай гар... ...байгаа.

...эй хэдэн жэл соо дуулахада, ...ом, газетэнүүд дээрэһээшье ...да, хонидые үбэл хурьгалуул...эшээлэншэгүй һайн байна гэ...сэдэг байгаа. Энээн тухай колхозой хонишод хоорондоо хөөрэлдэдэг, зүбшэжэ үзэ...гаа. Теэд бодоод үзэхэдэм... ...колхозой һүрэг олон хонидые сагта хурьгалуулха гээшэ ...рхэтэй шэнгеэр һанагдадаг ...Энэ аргын үлүү һайн байһые ...шье, сэхыень хэлэхэдэ, ота... хонидые үбэлэй хүйтэндэ ...уулхаяа би өөрөөншье түн... ...байгаа һэм. Теэд шэнэ хүсэтэй ...һоо ...дхатай, үн... ...жэлдэ отарынгаа зарим хо... үбэл хурьгалуулха гэжэ шии...байнаб. Тиигэжэ үнгэрэгшэ һарада зуугаад хурьга, фев...раль соо — 136 хурьга абааб. Тиихэдэ үлөөшэ 100 шахуу хониднай хабартаа — март, апрель һаранууд соо хурьгалаа.

Иигэжэ мүнөө жэлдэ би олонхи хонидоо үбэл хурьгалуулаад, энэ аргын үлүү һайн байһаниие, эртын хурьгадай шэрхи тобироор, үхэл гарзагүйгөөр түлжэдэгые өөрынгөө хүдэлмэри дээрэ үшөө дахин хаража этигэбэб. Январь, февраль һаранuудта гараһан хурьгадай нэгэнииншье гарзалангүй бултадаа шэрхи тобироор түлжөө. Харин тиихэдэ март һарын хуушаар, апрелиин эхеэр гараһан хурьгадһаа хэдэниинь үхэһэн байна. Тиигэжэ мүнөө жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ олон хурьгад абтаба.

Гэбэшье, манай колхозой олохон отарануудта хонид орой хурьгалжа үргэлжэлһөөр. Хонидые ороондо оруулха хүдэлмэри үшөөл һулаар ябуулагдана. Колхозоймнай хонидой отаранууд хоор хоорондоо холуур, таруугаар байлгагдадаг тула искусственнаар үрэжүүлхэдэ бэрхэшээлнүүд ушарна. Искусственна үрэжүүлгын пунктнуудта эмхигүй байдалай гарадаг дээрэһээ хэн, ямар отарынхид үрдижэ хонидос асарнаб — тэдэнэр лэ хонидос ороондо оруулаад, бэшэн хүлеэжэ байха, хонидоо үрэжүүлэнгүй бусаха ушарнууд үзэгдэдэг. Тиихэдэ мүн хонидой олоороо хурьгалжа байха үедэ отарануудта хүнүүд нэмэгдэжэ үгтэнэгүй. Энэ ушарһаа хонишод шэнэ түл абаха үедөө ажалдаа диилдэдэг, хүшхэржэ ядадаг байна.

Эртын хурьгадые һайнаар абахын тула хонидой хусада оролтые сагболзортонь, шанар һайнтайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэй. Энээнэй тулада хурьгадаа эртэлжэ эхэһээнь һалгаад, хонидоо ногоо һайнтай бэлшээринүүдтэ ябуулжа, хүсэ шадал абхуулха хэрэгтэй. Мүн хусануудаа — эртээнһээ бэлдэжэ, һайн тэжээлдэ табиха шухала. Үнгэрэгшэ жэлдэ гансашье манай бэшэ, мүн бусадшье отаранудай хонид хусада табигдаха болотороо хурьгатаяа ябаһан байна. Энэ ушарһаа зарим отарануудта олохон хонид туранхай байжа һубайраа.

Энэ алдуугаа мүнөө жэлдэ дабтажа болохогүй. Искусственна үрэжүүлгын пунктын хүдэлмэриие жэшээтэ һайнаар эмхидхэхэ; хонидоо саг болзортонь хурьгадһаа һалгаажа таргалуулха, хусануудаа һайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэй.

Хонидоо эртэ хурьгалуулхын тулада үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдэжэ абаха, хони хурьгадай байрануудые һайнаар заһабарилха, дулаалха хэрэгтэй. Мүнөө жэл манай эндэ бороотой байжа, үбһэ ногооной ургаса яһала һайн. Мүнөө бидэнэр хонидойнгоо эдихэ тэжээлые бэлдэжэ байнабди. Манай эндэ малшад таряанажалай бригадаһаа хэдэн хүниие нэмэжэ абаад, малайнгаа эдихэ тэжээлые өөһэдөө бэлдэдэг заншалтай юм. Мүнөө жэлдэ манай отарынхид хонидтоо хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэжэ абахабди. Тиигэжэ үбэлэй янгинама хүйтэндэ хонидойнгоо хурьгалжа байхада тэдээндээ үбһэ тэжээл бардамаар эдюулжэ байхабди.

Манай эндэ хонидые үбэл хурьгалуулхадал түл һайнаар абтана, ноохон ехээр хайшалагдана гэжэ үшөө дахин хэлэхэ байнаб. Үбэлэй хурьгад яахадаа һайнаар түлжэнэб гэхэдэ, хонид хүшэ шадал һайнтай байгаад хурьгалхадаа һү ехэтэй байна. Эхынгээ һү садатараа эдеэд байһан хурьган һайнаар түлжэхэ байһаниинь мэдээтэй. Хоёрдохеёр, дахилтын үбэлжэлгэ болотор эртэ гараһан хурьгад хүсэд бэеэ оложо, томо болошоно. Тиигээд тэдэнэр һайнаар ондо ородог байна. Үбэл гараһан хурьгадһаа түрүүшын жэлдэ ноохо хайшалагдана. Ондоошье һайн талануудынь олон.

Үбэл хурьгалуулжа, хонин бүриһөө хурьга абаад, заримыень үшөө мүнөө зундаа хэнзэлүүлжэ байһан Кяхтын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Гармаевагай дүй дүршэл тухай «Үнэн» газетэ дээрэ бэшэгдэһэн статья уншажа, ехээр һонирхобоб.

Энэ хонишон мүн мандал адли хонидоо үбэл дүүрэншье бэлшээдэг һаа, январь—февраль һаранuудта хурьга абадаг байна.

Бидэнэр ерэхэ үбэлдөө хонидоо хурьгалуулхын тулада мүнөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ байнабди. Хониднай һайн ногоотой бэлшээринүүдтэ ябуулагдажа, тэнхээ тамираа һайжаруулжа байна.

Мүнөө жэлдэ бидэнэр хонин бүриһөө яабашье хурьга абажа түлжүүлхын түлөө оролдохобди.

М. Гончиков бэшэжэ абаба.

Редакциһаа: манай эндэ хонидые үбэлдөө хурьгалуулхада түл олоор абтана, хурьгад һайнаар түлжэнэ гэжэ түрүү хонишодой һүүлэй хэдэн жэлэй дүй дүршэл харуулба.

Һая манай газетэдэ Кяхтын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой эрхим хонишон Бутыд Гармаевагай дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдээ һэн. Энэ хонишон хонидоо үбэл хурьгалуулаад, хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлээ, мүнөө олон хонидые хэнзэлүүлжэ байна.

Мүнөө иигээд хонид ороондо оруулагдажа эхилхэнь. **Энэ шухала хүдэлмэриие бэлэдхэл һайнтайгаар эхилээд, саг болзортонь үнгэргэхэ шухала. Колхоз, отара бүхэн түрүүшүүлэй дүй дүршэлые хэрэглэн, хонидоо үбэл хурьгалуулхын түлөө оролдохо ёһотой.**

Хайшан гэжэ үбэлэй хурьгадые һайнаар абадаг, үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлдэг дүршэл тухайгаа манай газетэдэ бэшэжэ байхыень зооветеринарна мэргэжэлтэдые, хонишодые, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые редакци гуйна. Мүн манай хүдөө бэшэгшэд нютаг нютагуудта хонидой зунай орооной кампаниин ямараар ябажа байһан тухай мэдээсэжэ байха бээз гэжэ найданабди.

Намагай ногоогоор силос дарана

Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комплексно бригадынхид хээрын ногоогоор силос даража эхилбэ. Намаг гэжэ газарай сабшалан шэмэ багатай үбһэтэй юм. Тиимэһээ тэндэхи намагай ногооe сабшажа, силос дарахын тулада нүхэр Домбоевой хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи бригада хүдэлнэ.

Үбһэшэд тракторна, мүн 3 морин косилкаар, хэдэн гар хажуураар энэ хүдэлмэриие эхилбэ. Навесной сенокосилкатай тракторта хүдэлдэг комсомолец Михаил Вершинин үдэр соо 10 гектарай орондо 20 га сабшажа, үбһэ хуряалгын үедэ 400-һаа доошо бэшэ гектарай үбһэ сабшаха уялга абаад, түрүүшын үдэрһөө эхилэн һаатангүйгөөр хүдэлмэрилнэ.

Нүхэр Цырендашиевай хүтэлбэрилдэг нүгөө нэгэ бригадынхид 3 морин косилкатай, арбаад гар хажууршадтай үбһэ сабшахаяа гараа.

Эдэ хоёр бригада сабшалангай ногооной эдеэшэтэр, 120-ёод тоннын багтаамжатай силоснэ нэжээд набтар башнида хээрын ногоогоор силос дараха байна. Тэдэнэр энэ хүдэлмэрсэ 4—5 үдэрэй туршада дүүргэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эрхим тракторист-комсомолец Вершинин үбһэ сабшажа ябана.

Н. Цыбенов.

З. Веснинагай фото.

Баргажанда кукурузын, хартаабхын ургаса харууһалнагүй

Баргажанай аймагай колхозууд энэ жэлдэ 1537 гектар кукуруза, 223 гектар хартаабха, 50 шахуу гектарта овощь таринхай.

Кукуруза, хартаабха гэхэ мэтын культурануудые тарижа, үдэр бүри зүбөөр харууһалжа байгаа һаа, үндэр баян ургаса абтаха байгаа.

Колхозуудай эгээл һайн, уһалагдадаг газартань кукуруза таригдаа. Гэбэшье, энэ шухала культурын хойноһоо өөдтэй харууһалга хэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Маленковой, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд кукуруза тариһан газарайнгаа оройдоол 21—10 процентые бага сага харууһалдаг юм. Бэшэ олохон колхозууд энэ шухала ажалые унжагайруулжа, кукурузынгаа полиие буртаг үбһэндэ даруулжархёо. Куйтунска МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд энээн тушаа анхаралаа хандуулнагүй. Тус МТС-эй культиваторнуудай хүдэлһэн полидо буртаг үбһэнэй ундэһэн тайрагдангүй үлэшэнэ. Жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо трактористнууд Оленников, Клепалов гэгшэд 12 үдэрэй туршада арай гэжэ кукурузын 35 гектарта ряд хоорондын элдүүрилгэ хэһэн байна. Харин хоёр—гурба хоноод байхада тэрэ полидонь буртаг үбһэн һөөргөө ургашоо.

Кукурузын, хартаабхын вегетационно уһалалга мүн лэ угаа ехэ удхашанартай. Аймагай колхозууд энэ хүдэлмэриие богонихон сагта хэхэ арга боломжотой. Теэд арга боломжоёо хэрэглэхын орондо Сталинай, Маленковой, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд бороо орохые хүлеэжэ һуунхай.

Эдэ бүгэдые КПСС-эй Баргажанай айком, аймгүйсэдком мэдэжэ байгаад, ямаршье хэмжээ абанагүй.

Г. Байкалов.

Үрмэдэһэ, шаралзые силос болгон дарана

Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид мүнөө жэлдэ малдаа шэмэтэ тэжээл—силос ехээр бэлэдхэхэ гэжэ шиидээ. Тиигээд тэндэ эртын силос даралга түлэг дундаа ябажа байна. Колхозой һүнэй-товарна фермын һаалишад силос даралгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Фермын һаалишад Хэжэнгын МТС-эй 7-дохи тракторна бригадын механизаторнуудтай хамта үрмэдэһэ, халаахай сабшажа, 500-гаад центнер силос дараа. Силосынь шулуугаар ханалагдаад, цементээр жэлэгдэһэн нүхэн соо шанар һайнтайгаар дарагдаба.

Мүн таряанажалай гурбадахи бригадынхид полинуудай захаар ургаһан ногооe, буусануудай, хашаа хоройнуудай, һүринүүдэй һуурида ургаһан үрмэдэһэ, халаахай сабшажа, 200 гаран центнер силос дараад байна.

Ц. Дандаров.

Республикын МТС-үүдтэ һү һаалга тухай 1956 оной июлиин 20-ной мэдээн

МТС-үүд	Июлиин 1-һээ 10 хүрэтэр үнеэн бүриһөө һаагдаһан һү	Июлиин 10-һаа 20 хүрэтэр үнеэн бүриһөө һаагдаһан һү
Темлюйскэ	67,7	64,0
Итанциин	63,0	63,0
Кабанскын	62,0	60,0
Ехэ-Кударын	57,0	60,0
Ново-Брянска	51,0	49,0
Погранична	49,4	51,5
Окино-Ключевскойн	49,0	49,0
Хамнигадайн	48,8	48,7
Үшөөтэйн	47,5	48,8
Иволгын	47,5	43,6
Цагаан-Усанай	46,4	48,0
Курбын	44,9	43,3
Ехэ-Куналейн	43,5	43,5
Хориин	43,1	35,0
Сүхын	43,0	43,0
Сэлэнтын	43,0	41,0
Бага-Куналейн	42,0	49,0
Кяхтын	41,4	51,0
Эгэтын	41,3	55,0
Хэжэнгын	41,0	45,0
Түнхэнэй	41,0	41,0
Гашейн	39,9	46,0
Бичурын	39,0	44,0
Селендумын	39,0	37,0
Баргажанай	38,0	37,8
Чесанын	37,6	41,2
Кыренэй	37,0	42,0
Сосновско	36,0	43,0
Хонхолойн	35,1	36,0
Үдын	35,0	39,0
Тарбагатайн	32,0	29,0
Ториин	31,1	33,3
Бургалтайн	30,0	34,8
Куйтунска	28,9	31,2
Саянтын	27,9	24,2
Закаменай	23,1	26,5
Суулгын	22,8	21,7
Жиримскэ	20,9	21,2

„Хэмжээ абтаба"

Манай газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

Бичура тосхоной магазинуудай наймаалагшад Афанасьева, Елизов гэгшэд худалдаа наймаанай журам эбдэнэ, магазинаа хаажархёод зайшадаг заншалтай гэжэ манай редакцида тэндэхи селькор мэдээсэһэн юм.

Энэ баримтые шалгажа, хэмжээ абахыень Бичурын аймсоведэй гүйсэдкомдо тэрэ бэшэг эльгээгдэһэн байгаа.

Манай редакцида аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Чуковай мэдээсэһэнэй ёһоор, бэшэг соо заагдаһан баримтанууд булта зүб байба.

Тус бэшэг аймпотребсоюзай правлениин ба мүн сельпогой наймаалагшадай хабаадалгатайгаар Бичурын сельпогой правлениин заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, зэмэтэй хүнүүдтэ хэмжээ абтаа. Гадна, наймаалагшад Елизов, Афанасьева, Павлов гэгшэдтэ Госинспекциин талаһаа мүнгэн яла тодхогдоһон байна.

Саашадаа худалдаа наймаанай журам эбдэхэгүйн тулада зохихо хэмжээнүүд абтаба.

Хонидой зунай орооние саг болзортонь эмхитэйгээр үнгэргэхэ

...убликымнай зарим колхозууд ... хонишод һүүлэй жэлнүүдтэ ...абар эртэ хонидоо хурьгалуу...дэлмэридөө амжалта туйлажа ... Урзанда жэлһээ эхилэн энэ ...арга республикын колхоз бү... шахуу хэрэглэгдэдэг болоо. ...ной үбэл 150 мянга гаран ...д абтаһан һаа, үнгэрэгшэ ... үедэ 180-аад мянган хурь...таа һэн.

... арга үргэнөөр хэрэглэжэ ...н һүүлэй хоёр жэлэй дүй дүр...эрэһээ харахада, апрель май ...аһан хурьгадта орходоо эртэ ...рь—февраль һаранuудта) ...адынь жэшээлэшэгүй һай...арзагүйгөөр түлжэнэ.

... эртэ гараһан хурьгад оройн...яхадаа һайнаар түлжэнэб, ...а юугээрээ һайн бэ?

... үбэл хурьгалхадаа хүшэ ... гээгээгүй, фермэнүүдэй үб...л барагдашоогүй байдаг. ... тэнхээ шадалтай байхадань ...е һайнтай хурьгад гарадаг. ...хурьгадай һайнаар түлжэхэ ...инь мэдээтэй. Тобир бэетэй ...д үбшэлсэгүй байдаг юм. ... тэнхээ һайнтайдаа хурьгал...ид һүтэй байдаг. Нарай хурь...хынь уурагай эрхим хоол бо...дэдэгынь мэдээжэ. Һая хурь... хонинной уураг соо элдэб шэ...йлнүүд элбэг байдаг юм. ...д нарай байха үедөө эхын ...садатараа хүхэжэ, түргэнөөр ..., бэень бүхэжэдэг байна.

... хурьгалһан хонидой һубайр...ар үсөөн үзэгдэдэг. Үбэлдөө ...мүн лэ эхирлэстэй байдаг юм. ...ээрэһээ тиигэнэб гэхэдэ, үбэл... ...нварь—февраль һаранuудта ...луулхын тула хонидые зундаа, намартаа (август—сентябрь соо) хусада оруулдаг. Энэ үедэ хонид хүсэ шадалаа хүсэһэн байжа, ороондо һайнаар ороно бшуу. Хонидоо ноябрь—декабрь соо, заримдаа январьда үрэжүүлбэл—тэнхээ тамирая гээһэн байдаг. Хүшэ шадалтай байха тумаа хонид хусада һайнаар ородог, олоор эхирлэдэг гэжэ зоотехническэ наукын туйлалтанууд, түрүүшүүлэй дүй дүршэл харуулна. Энээнһээ гадна, үбэлэй хүйтэндэ мал отоёо бууража, олонхинь һубай үлэшэдэг.

Үбэлжэлгын үедэ малда эдюулхэ үбһэ тэжээлэй элбэгээр бэлдэжэ абтадаггүй дээрэһээнь манай эндэхи эхэ малай шадал үбэл хабартаа ехээр һулардаг байха юм. Тиигэжэ шадалаа түргэнөөр бууража байһан зарим хонидой үрэнь умай соогоо шэргэн хосоржо, мүн лэ һубайрдаг байна.

Хэнзэдэһэн гэхэ гү, али оройтожо гараһан муухан хурьгад түрүүшынгээ үбэлжэлгын үедэ ехээр муудадаг, тэдээниие ногоон дээрэ гаргахын тула хонишодой ехэ оролдолго гаргадаг байһаниинь хони үсхэбэрилгын хүдэлмэрилэгшэдтэ мэдээжэ болонхой. Май, июнь һаранuудта гараһан хурьгад хэнзэдэжэ, намар болотор хүсэд бэежэдэггүй, зариманиинь өөдэгүй зааханууд байдаг юм. Тиимэ хурьгад үбэлжэлгын үедэ үбһэ тэжээл ехээр эдидэг, оролдолго харууһа ехээр гаргуулдаг байбашье, үбэлдөө муудадаг, гарзалдагшье байгаа. Оройн хурьгадые бултыень түрүүшын үбэлжэлгын үедэ ондо оруулжа, ногоон дээрэ гаргаха бэрхэтэй байдаг.

Харин үбэл гараһан хурьгадай дунда тиимэ жэжэ хурьгад тон хомор байдаг. Үбэлэй хурьгад хоёрдохи үбэлөө хүсэд бэеэ олоһон, бүхэжэһэн байжа, хүйтэнэй сагые ядаралгүйгөөр үнгэртэдэг юм. Эртын хурьгадые намартаа томо хонидһоо илгаруулшагүй байдаг. Үнгэрэгшэ жэлдэ Сэлэнгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз январь—февраль һаранuудта 407 хурьга абаһан байгаа. Тэдэнь намартаа—үбэлжэлгын эхилхын урда тээ—шэгнэхэдэ тус бүридөө дунда жэшээгээр 36 килограмм татаа. Харин оройн 461 хурьгадые шэгнэхэдэ тус бүри миин 22 килограмм болоһон байна.

Хонидые үбэл түрүүлхэдэ олон хурьгад абтахаһаа гадна, мүн ноохо ехээр суглуулагдадаг. Нёдондо Сэлэнгын аймагай XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз үбэл хурьгалһан хонидһоо дунда жэшээгээр 2,9 килограмм ноохо хайшалһан һаа, апрель—май соо хурьгалһан хонидһоо 2,26 килограмм хайшалжа абаһан байна. Тэрээнһээ гадна, үбэл гараһан шэрүүбтэр ноохотой хурьгадые хиргахада тус бүридөө дунда жэшээгээр 600 граммһаа 1 килограмм хүрэтэр, зариманиинь үшөөшье дээшэ ноохо үгэдэг гэжэ дүй дүршэл харуулаа. Энэ ушарта үбэл гараһан шэрүүбтэр ноохотой хурьгадһаа гадна, мүн нарин ба нарибтар ноохотой хурьгадые хайшалжа болохо юм. Мүнөө жэлдэ үбэл гараһан нарин, нарибтар ноохотой хурьгад олонхи нютагуудта хайшалагдажа байнхай.

Һайн гэжэ тодорһон энэ түрүү арга республика доторнай хаа хаанагүй дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой.

Эртын хурьгадые абахын тула зунай ороондо хонид оруулагдажа эхилхэнь. Энэ хүдэлмэридэ олохон колхозууд бараг һайнаар бэлдээ. Гэхэ зуура, зарим колхозуудта дутуу дунданууд үшөөл бии байһаар. Тэдэнээ усадхажа, август һарын эхеэр колхоз бүхэнэй хонидоо олоор ороондо оруулжа захалхань шухала.

Нэгэшье хониной һубайрхагүйн тулада эхэ хонидоо хусада оруулха хэрэгтэ эртээнһээ һайнаар бэлдэхэ шухала юм. Хусада ороторынь хонидые шэмэ һайнтай ногоондо бэлшээжэ, хүшэ шадалыень хүсэлдүүлхэ хэрэгтэй. Зунай хүхэ ногоондо бэлшэжэ ябахадаа хонид тобиржонгүй яахаб гэжэ зарим хүнүүд һанадаг. Энэнь буруу. Яахадааб гэхэдэ, хурьгаяа дахуулжа, хүхүүлжэ ябаһан хонин зунай ногоо эдибэшье, түргэнөөр тэбээрдэггүй юм. Эхэ хонидоо таргалуулхын тула, хамагай түрүүндэ хурьгадыень оройтуулангүй һалгаха хэрэгтэй. Хурьга хүхүүлхээ болиһон хониной эдидэг тэжээлэй шэмэ һүндөө гарашангүй, бэедэнь шэнгэжэ, мяханиинь хүсэдэг, таргалдаг байна. **Тиимэһээ мүнөө декабрь—март һаранuудта гараһан хурьгадые дары сагаар эхэһээнь һалгааха шухала. Эртын хурьгадые эхэһээнь һалгаан илгажа, хонидоо тэбээрүүлээд, август соо хусада оруулжа дүүргэхэ хэрэгтэй. Хонидые сентябрь һара соо хусада оруулхын тула апрель соо гараһан хурьгадые август һарын хоёрдохи хахадта мүн лэ эхэһээнь һалгааха хэрэгтэй.**

Орооной кампани эхилхын урда тээ хусанuудые шэлэжэ, тэдэниие һайн тэжээлдэ байлтаха гээшэ мүн лэ шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулжа, ойрын жэлнүүдтэ хонин һүрэгөө нарин ба нарибтар ноохотой болгохо хэрэгтэмнай һайн үүлтэрэй хусанууд шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ юм. Һайн үүлтэрэй, ноохо ехэтэй, бэеэр томо хусануудые хэрэглэхэдээл, хонидойнгоо үүлтэрые түргэн һайжаруулха байнабди. Гэхэтэй хамта, хусануудай үүлтэрынь, бэсынь шанар юрын хонидойхиһоо үлүү байха ёһотой. Жэшээлхэдэ, хоёрдохи классай хонидые нэгэдэхи классай хусануудта табижа болохогүй. Тиимэ баримта үнгэрэгшэ жэл Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхоздо үзэгдөө. Тиимэһээ, хонидой отарануудта тушаан болоһон хусануудые хубаарилан эльгээжэ болохогүй. Отарануудта хусануудые хубаарилхадаа тэдэнэй өөһэдынь, мүн отарын хонидой үүлтэрые, ямар ноохотой байһыень наринаар харалсаха шухала. **Зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд орооной кампанида хэрэглэгдэхэ хусануудые һаядаа шэлэн илгажа дүүргэхэ уялгатай. Искусственна үрэжүүлгын пунктнуудта эрхимэй эрхим хусануудые үлөөхэ шухала.**

Шэлэгдэжэ илгагдаһан хусануудые һайн тэжээлдэ табижа, орооной кампанида бэлдэхэ хэрэгтэй. **Хусануудые тэнхээ тамиртай болгохын тула мүнөө нэмэлтэ тэжээл горьтойхоноор үгэжэ захалхаар болоо.** Нэмэлтэ тэжээл болгон нэгэ хусада үдэртөө 2 килограмм хүрэтэр овёс гү, али комбинированнэ тэжээл эдюулхэдэ һайн. Тэрээнһээ гадна, ороондо хэрэглэхэ хусадаа машиндагдаһан хэдэн литр шэнгэн һү уулгадаг байхада һайн юм. Тэрэшэлэн ороондо ябажа байха үедэшье хусанууд элбэгээр, олон янзын тэжээлээр эдеэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Советскэ зоотехническэ наука хадаа малые искусственна аргаар үрэжүүлхэ түрүү аргануудые оложо, малшадта ехэ туһа хүргөө. Тиимэ түрүү арга жэл бүри улам үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байнхай. Мүн манай республикын колхозуудтахи хонидой горьтойхон хубинь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэдэг болоо. Зүгөөр, энэ аргые дэлгэрүүлхэ хүдэлмэридэмнай нилээд ехэ дутуу дунданууд бии. Олохон нютагуудта хонидынь хусанuудта табигдажа үргэлжэлһөөр. Мүнөө жэлдэ хонидоо бултыень искусственна аргаар, эрхим хусануудай үрые хэрэглэжэ, ороондо оруулха ёһотойбди.

Ойрын үдэрнүүдтэ искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые барижа дүүргэхэ, хуушануудыень һэльбэн заһабарилха, зосоохи түхеэрэлгыень эмхидхэхэ, дутуу хэрэгсэлнүүд болон химикадуудые хүсэлдүүлхэ шухала. Мүн искусственна аргаар үрэжүүлгын пунктнуудые техник-үрэжүүлэгшэнүүдээр, тэдэнэй туһалагшануудаар бүридүүлхэ хэрэгтэй. МТС-эй мэргэжэлтэд тиимэ хүнүүдэй семинар үнгэргэжэ, заабари үгэхэ уялгатай.

Искусственна аргаар үрэжүүлгын пункт бүхэн ямар отаранuудай хэды хонидые үрэжүүлхэ, эхэ хонидые шэлэжэ ороондо оруулха тухай тодорхой түсэбтэй байха ёһотой.

Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ заабаринуудые ямараар бэелүүлнэб, ороондо орохо болоһон хонидые отара бүхэндэ үдэр бүри шэлэжэ үрэжүүлнэ гү, үгы гү гэжэ пунктнуудай хүдэлмэриие колхозуудай правленинууд, зооветеринарна мэргэжэлтэд саг үргэлжэ шалгажа байха ёһотой.

Малай орооной кампани хадаа малажалдахи шухала хэмжээ ябуулгануудай нэгэн мүн. Тиимэһээ, мүнөө жэлдэ эртын хурьгадые абахын тула хонидой орооной кампаниие саг болзортонь, шанар һайнтайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэд онсо анхарал хандуулха зэргэтэй.

И. ХАЗАГАЕВ,
БМАССР-эй Хүдөө ажахын министрын орлогшо.

Арадай демократиин оронуудта

* *

Болгарска Арадай Республика. Болгарида арадай уншалгын газарай анхан бии болоһоор зуун жэлэй ой гүйсэбэ. Энээнтэй дашарамдуулан баярай вечернүүд эмхидхэгдэв. Тэдээндэ 5800 шахуу театральна коллективүүд, дуунай болон хатарай ансамбльнууд, оркестрнүүд хабаадаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Коларовградтахи арадай уншалгын газарай «Ереван» гэдэг армянска хореографическа коллектив наадажа байна.

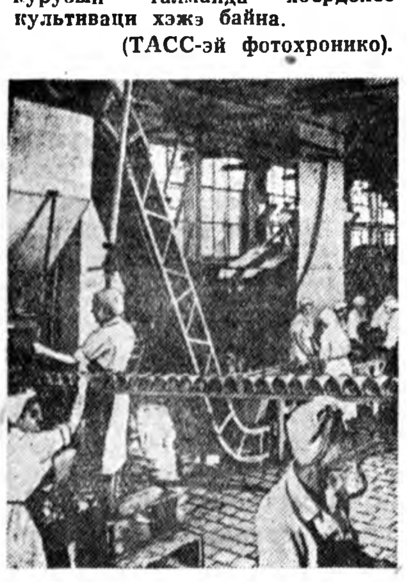
(ТАСС-эй фотохроника).

* * *

Чехословацка республика. Гүрэнэй ажахын тарялан дээрэ. Тракторист Иозеф Омаста тунһалагшатаяа хамта квадратногнездовой аргаар таригдаһан кукурузын талмайда хоёрдохёо культивации хэжэ байна.

(ТАСС-эй фотохроника).

Венгерскэ Арадай Республика. Консервын шэнэ завод Хатван городто баригдажа дүүрэхэнь. Энэ предприятиин түрүүшынхинь ашаглалгада оруулагданхай. Мүнөө жэл тус завод 100 гаран вагон консервэ үйлэдбэрилхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ногоон горох консервэ болгодог цех.

(ТАСС-эй фотохроника).

Голландида советскэ сэрэгэй корабльнуудай айлшалгаяа дүүргэһэн тухайнь

РОТТЕРДАМ, июлиин 25. (ТАСС-эй тусхай корреспондент). «Свердлов» гэжэ крейсер, «Суровый» ба «Сердитый» гэжэ эсминецүүдһээ бүридэһэн советскэ корабльнуудай отряд Голландида хани ёһоор айлшалжа табан хоногто байһанайнгаа һүүлээр хүндэшэ Роттердамһаа мүнөөдэр мордобо.

Хүдэлмэриин үдэр байбашье һаань, советскэ моряагуудые үдэшэхын тула роттердамайхид олоороо ерэжэ, Паркхавен гэдэг причалай урдахи талмайда, Парккадын эрье шадар суглараа. Советскэ корабльнуудай Голландида байха үедэнь манай моряагууд олон ханинартай болоо. Ябаһан лэ газартань—городой центртэ, театр соо гү, али стадион дээрэ—манайхидые голландиинхид олоороо тойроо баяртайгаар амаршалдаг, хани ёһоной хөөрэлдөөнүүдые хэдэг байба. Нютагай зон советскэ корабльнууд дээрэ хэдэн мянгаараа гаража үзэдэг байгаа.

Нютагай сагаар 13 часта «Свердлов» крейсер Голландиин ба Советскэ Союзай гүрэнэй гимнүүдэй ирагуу хүгжэмэй абяан доро аргаханаар эрьеһээ сааша дабшажа эхилбэ. «Золтой һайн тамарагты!», «Дахин уулзатараа, баяртай!» гэһэн үнэн сэдьхэлэй үгэнүүд үдэшэхэ зон эрьеһэн зоной дундаһаа дуулдана. «Тотзиенс!» («Уулзатараа, баяртай!») гэһэн голландска үгэ хэлэжэ, советскэ моряагууд хашхаралдаба. Крейсер эрьелдэн хүдэлөөд, хоёр эсминецүүдтэ үдэшүүлэн Эхэ орон тээшээ зорижо ябаба.

Советскэ корабльнуудай отрядые Роттердамай далайн ахалагша начальник Кэптан Дерксем, СССР-һээ Нидерландада байдаг посол С. П. Кирсанов гэгшэд үдэшөө.

Баруун Германиин залуушуул армида алба хэхэ дурагүй

БЕРЛИН, июлиин 25. (ТАСС). һүүлэй үедэ—бүгэдэниитын сэрэгэй албан тухай хуулиин Баруун Германида баталагдахын урда тээхэнэ, тэрэнэй удаа—шэнээр эмхидхэгдэжэ байгаа бундесвертэ (баруунгерманска армида) алба хэхэ дурагүй баруунгерманска залуушуул Германска Демократическа Республика худар олоороо ерэдэг боложо байнхай гэжэ немецкэ демократическа хэблэл мэдээсэв.

Рудольштадт городто (Гера округ) июлиин тэнгэһээ урагша июниин эхэн үеынхиһөө хоёр дахин олон тоотой таталгын наһанай залуушуул Баруун Германиһаа орожо ерээ.

Июнь һара соо Баруун Германиһаа Лейпциг округһоо 550 шахуу хүн наашаа орожо ерэһэн байха юм. Энэнь үнгэрэгшэ һарынхиһаа хоёр дахин олон байна. Гэхэтэй хамта, наашаа орожо ерэһэн бүхы залуушуулай 40 процент түүхэйнь болоно. Мүн энэл үе соо Магдебург округһоо ФРГ-эй 620 гражданинууд ерээ.

Чехословакиин зэбсэгтэ хүсэнэй тоое хорооха тухай

ПРАГА, июлиин 25. (ТАСС). Үсэгэлдэр чехословацка правительствын үргэн заседани боложо, оронойнгоо зэбсэгтэ хүсэнэй тоое 10 мянган хүнөөр хорооха гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ чехословацка арадай армиһаа 34 мянган хүн табигдаһан юм.

Советскэ футболистнууд Тель-Авивта ерэбэ

ТЕЛЬ-АВИВ, июлиин 25. (ТАСС). СССР-эй суглуулагдамал футбольно команда мүнөөдэр Израиль ерэбэ. Энэ команда июлиин 31-дэ Тель-Авивын оршондохи Рамат Гане гэдэгэй стадион дээрэ Израилиин суглуулагдамал командатай олимпийскэ турнирай хоёрдохи уулзалга хэхэнь.

США-гэй конгрессто

ВАШИНГТОН, июлиин 25. (ТАСС). Үсэгэлдэр США-гэй түлөөлэгшэдэй палата 1956—1957 оной атомай хүсэ шэнжэлэн ашаглаха комиссиин ажал-ябуулгада зорюулжа 1.938 миллион доллар һомолхо гэһэн хуулиин проектые һайшааба. Гэхэ зуура, атомна электростанцинуудые бариха имагта амгалан зорилготой хэрэгтэ зорюулагдаха 400 миллион долларые түлөөлэгшэдэй палата Хуулиин проектһээ гаргажа хаяа. Энэ хуулиин проектые палатын зүбшэн хэлсэжэ эхилхэһээ урид, атомай хүсэ шэнжэлэн ашаглаха комиссиин түрүүлэгшэ Страус палатада бэшэг эльгээһэн байгаа. Атомна электростанцинуудые барихын тула мүнгэ һомолхо тухай хуулиин проект «хэрэггүй» гэжэ тэрэ бэшэг соогоо баталһан байна.

Иранда Америкын сэрэгэй «туһаламжа»

ТЕГЕРАН, июлиин 25. (ТАСС). Энэ жэлэй июнь, июль соо американска правительство 3.538 тонно буу зэбсэг ба сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые: дундуур танкнууд, 155 миллиметрын пушканууд, хубсаһа хунар, 2,5 тонныш ашаанай автомашинанууд, машинануудай запас часть-нууд, үргэдэг кранууд, радиостанцинууд гэхэ мэтые Иранай армида үгөө гэжэ «Эттелаат» газетэ июлиин 24-дэ мэдээсэв.

Атомна ба термоядерна зэбсэг хэрэглэхэ ябадал буруушааһан уласхоорондын конференцидэ бэлэдхэл Японидо хэгдэнэ

ПЕКИН, июлиин 25. (ТАСС). Атомна ба термоядерна зэбсэг хэрэглэхэ ябадал буруушааһан уласхоорондын конференцидэ бэлэдхэхэ комитедэй зүблөөн үсэгэлдэр Токиодо болоод, эмхидхэлэй хэдэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ гэжэ японско радио мэдээсэнэ. Нагасакида болохо конференцидэ 18 оронһой, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, Хитадай Арадай Республикын ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд хабаадаха байна гэжэ зүблөөн дээрэ соносхогдоо.

Адмирал Редфорд Азиин оронуудаар аяншалхань

США-гэй штабуудай начальнигуудай нэгэдэмэл группын түрүүлэгшэ адмирал Редфорд Дальна Восток орохоёо июлиин 20-до самолёдто һуужа гараа. Хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор Редфорд Гавайда, Филиппиндэ, Урда Вьетнамда, Камбоджада, Лаоста, Тайландда, Тайвандада, Корейдэ ба Японидо хүрэхэ байна. «Номгон далайда ба Азида американска командованиие бэхижүүлхэ талаар шэнэ хэмжээ ябуулганууд тухайда» США-гэй Номгон далайн флодой командалагша адмирал Стампкай, дурсагдаһан найман оронуд правительствонуудай түлөөлэгшэдтэй тэрэ зүблөө хэхэ байна.

(ТАСС).

Алтайн хизаар. Бийск городой оршондо, Бии голой эрьедэхи ... хан газарта амаралтын гэр бии юм. Энэ хизаарай 7 мянга үлүү ... механизаторнууд, врачууд, багшанар, хүдэлмэришэд жэл бүри танд...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бийскэ амаралтын гэртэ. ТАСС-эй ...

Культурна ажабайда... *хронико...*

Түгнын культбазада

Мухаршэбэрэй аймагай Харашэбэрэй сомоной «Победа» колхозой правлени культбаза түхеэрэлгэдэ бага бэшэ анхарал хандуулна. Энээниинь Түгнэ гэжэ нютагай һүнэй-товарна фермын дэргэдэхи культбаза гэршэлнэ.

Эндэхи культбаза нээрээшье һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Тус культбазада радиоприемник, гармони, шатар, домино — бүлтэ бии. Тиимэһээ һаалишад сүлөөтэй сагтаа радиодамжуулга шагнадаг, танца хэдэг, дуу дуулдаг юм.

Культбазын стол дээрэ ходоодоо шэнэ газетэ, журналнууд дэлгээтэй байдаг. Колхозой правлениин зүгһөө 100 гаран номтой нүүдэл библиотекэ тус культбазада үгтэһэн байна.

Түгнын культбазые даагша Валентина Коденева, өөрөө тэндээ һаалишаар хүдэлжэ байбашье, культбазын хүдэлмэрые һонирхолтой болгон һайжаруулха ехэ оролдодог. Валентина Коденевагай культбазын хүдэлмэри... руулгадань «Победа» ... гэдэхи клубай даагша ... ров болон библиотека... ская хоёр ехэтэ... Мүн колхозой хан... редколлеги нэгэшье ... гүй, саг саттань «Да... даһа» гаргадаг. Мүн ... зарим хүнүүдые шүүм... хуурта» гэжэ шог хуу... дадаг байна.

Һаяхан «Победа» ко... лениин зүблөөн болож... дай үдэрые» үнгэрэгэ... Тэдэ хаана малшадаа... гэшэбибди гэжэ колхо... лэгшын хандахада:

—Түгнын культ... правлениин гэшүүд н... дурадхаа бэлэй. Энэ х... культбазын хүдэлмэри... сэгнэгдэдэгые харуулна...

Түгнын культбаза... үдэрые» нэрэтэй түр... таа. И. Бай...

Уранзохёолшодтой уулза...

Һаяхан КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой ехэ зал соо элитэ ехэ советскэ уранзохёолшодой нэгэн болохо Всеволод Вячеславович Ивановтой, мүн уранзохёолшо Борис Костюковскитай городой ажалшад уулзаба.

Уранзохёолшо Б. Костюковский өөрынгөө зохёолнууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Тэрэ хадаа хэдэ хэдэн повестьнуудые, пьесэнүүдые бэшэнхэй. «Акатуин хадануудаар» гэһэн повестьһоо нэгэ бүлэг тэрэ уншаба. Мүн «Ажабайдал бодотороо» гэжэ тэрэнэй пьесэнь манайород драмын театрта табигдахаар хараалагдана.

Всеволод Вячеславович Иванов өөрынгөө үгэ соо хүндэтэ багша Алексей Максимович Горькитой яажа танилсаһанаа, залуу уранзохёолшод Алексей Максимовичын анхаралаа ехээр хандуулдаг, туһалдаг тухайнь хөөрэжэ үгэбэ.

Нухэр Иванов 1916 ондо түрүүшынгээ рассказ хэблэн гаргаад, 1921 ондо советскэ литературын алтан фондадо ороһон «Бронепоезд 14—69» гэжэ повесть бэшээ һэн. Энэнь оло дахин хэблэгдэһэн, элдэб хэлэн дээрэ оршуулагдаһан байна. 1927 ондо энэ номоор зүжэг бэшэгдээ һэн. Энэ зүжэгтэ СССР-эй арадай артистнар Качалов, Хмелев ба бусад хабаадалсажа, Горькиин нэрэмжэтэ Московско Уранһайханай Академическа театрта (МХАТ-да) табигдаа һэн. Мүн энэ пьесэнэр ... шэгдээд, ... нэрэмжэт... дида та... «Факирай ... нууд» гэж... үргэлжэлэ... «Бидэнэр ... жо ябан... һэн рома... лод Вяч... мүнөө ... дүүргээ. ... манай «Ба... лон» гэжэ ... 4-дэхи ном... лэгдэжэ ... Мүн «Сове... съезд» гэ... сценари т... жэ байнха...

—Би Бур... лоор, Читы... стёор хоёр... шахуу ябж... һонирхооб... оной май һ... хин ниш... удаан ба... лэнтэйб.— ... волод Вяче... хөөрөөгөө ...

Америкын автомобильна промышленностиин доройтолго

США-гэй автомобильна промышленностиин муу байдалда ороһонтой дашарамдан ехээр һанаагаа зобожо байһаниие харуулһан статьянууд американска хэблэлдэ ходо толилогдоно. Ингэжэ һанаагаа зобохо гээшэ зүб байна. Юундэб гэхэдэ, 1953—54 онуудта хэтэрхы ехээр үйлэдбэрилгын кризистэ ороһонойнгоо һүүлээр 1955 ондо США-да үйлэдбэриин дэбжэлтэ болоһоной үндэһэ һуурнь автомобильна промышленностиин мүн байгаа бшуу. США-гэй автомобильна промышленность хадаа США-гэй экономикын хүгжэлтые элеэр харуулһан барометр мүн гэжэ хэлэжэ болоно. Жэшээлхэдэ, 1948—49 онуудта ба 1953—54 онуудта США дотор үйлэдбэринь бүхы дээрээ 10 шахуу процент бага болоһон байхадань, тэдэ жэлнүүдтэ автомобильна промышленностиин үйлэдбэри 52 процент хүрэтэр хороһон байха юм. Үгышье һаа иимэ жэшээ хараад үзэе. 1954 оной майһаа 1955 оной май хүрэтэр США-гэй промышленностиин үйлэдбэринь 13 процентээр ехэ болоһон байхадань, автомашинануудые үйлэдбэрилгэнь 42 процентээр ехэ боложо, үзэгдөөгүй хэмжээндэ хүрэһэн байна.

Энээн дээрэһээ харахада американска хэблэлэй анхарал США-гэй автомобильна промышленностида ехээр хандуулагдадагайнь шалтагаан элитэ болоно.

Американска промышленностиин гол һалбаринуудай нэгэн мүн болгоһо энэ һалбари мүнөө ямар байдалда байнаб?

1955 оной эсэсһээ эхилэн американска автомобильна заводуудай үйлэдбэринь ехээр хорожо эхилээ. «1956 оной январь соо бүхы томо автомобильна концернүүд үйлэдбэрээ 10 процент ба тэрэнһээ ехээршье хорооһоо» гэжэ ажалай асуудалнуудаар Научно-шэнжэлэлгын ассоциациин орган — «Экономик ноутс» гэжэ бюллетень заана.

Автомобильна фирмэнүүдэй түлөөлэгшэнэр автомобильна промышленностиин хоролто хадаа хүнгэн автомобильнуудые үйлэдбэрилгэ ба тэдэниие хэрэглэхэ эрилтэ хоёрой хоорондо тэнсүүри байгуулха гэжэ хүсэһэн удхатай гэжэ түрүүн дээрэ тайлбарилха зуураа, энэ хоролто хадаа саг зуурын үзэгдэл мүн, «автомобильнуудые худалдахада эгээн һайн үе мүн болгошо» хабарай үедэ энэ байдал заатагүй һайжарха гэжэ зааһан юм.

Зүгөөр хабаршье байдалынь һайжараагүй. Хабарай һаранууда автомобильна промышленностиин ямар байдалтай байһан тухай бэшэхэ зуураа, «Нью-Йорк Таймс» газетэ иигэжэ бэшээ һэн: «Үйлэдбэри хорогдоно, хүдэлмэришэд хэдэн мянгаараа ажалһаа гаргагдана». США дотор бүтээн гаргагдадаг автомашинануудай 96 процентые гаргадаг «Дженерал моторс», «Форд» болон «Крейслер» гэдэг гурбан ехэ компаниинуудай заводууд дээрэ автомобильнуудые үйлэдбэрилгэ «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» гэдэг журналай мэдээнэй ёһоор, 1956 оной апрель соо 1955 оной апрелиинхидэ орходоо 27,9 процентээр хороо. Тиихэдэ «бэеэ даанхай» компаниинууд гэжэ нэрэтэй компаниинуудай заводууд дээрэ 55,1 процентээр хороһон байна. США-гэй автомобильна промышленностиин үйлэдбэринь 1956 оной эхиндэ хойшо хорожол байна. Тиин энэ жэлэй түрүүшын дүрбэн һара хахадай турша соо США дотор үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо автомашинанууд 23 процент үсөөнөөр бүтээн гаргагдаа гэжэ «Отомотив ньюс» журнал тэмдэглээ һэн. Мүнөө үедэ автомобильна заводуудай үйлэдбэринь хорожо үргэлжэлһөөр.

США дотор автомобильнуудые үйлэдбэрилгын хороһоной шалтагаанинь, нэн түрүүндэ, хэтэрхы ехээр үйлэдбэрилэгдэһэн, тайлбарилан хэлэхэдэ, худалдагдаагүй автомашинануудай угаа ехэ бии байһан дээрэһээ болоно. 1956 оной мартын 1-дэ худалдагдаагүй 904 мянган автомашина складууд соонь бии байжа, тэдэниие худалдаг компаниинуд шэнэ автомашинануудые худалдан абахые эрмэлзэдэггүй, харин складууд соохи запасаа үгы болгохые оролдодог болоо гэжэ «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» гэжэ журнал заана. Наймаашадай тоолоһоной ёһоор, тэдэ худалдагдаагүй машинанууд «1,5 миллиард доллар мүнгэн капиталые барижа байна». Зүгөөр американска автомобильна промышленностиин үйлэдбэриин хоробошье һаань, автомашинанууд үзэгдөөгүй ехэ запасые хүнгэн сэнтэйгээр худалдаха гэжэ наймаашадай нэдэбэшье һаань, худалдагдаагүй шэнэ автомобильнуудай тоо үсөөрөөгүй. «Бүхы Америка дотор автомобильнуудые худалдадаг агентнүүдэй складууд худалдагдаагүй шэнэ автомобильнуудаар дүүрэшэнхэй» гэжэ «Юнайтед отомобил уоркер» гэдэг профсоюзна газетэ бэшэнэ.

Худалдагдаагүй автомашинануудай запасай ехэ болоһон дээрэһээ үйлэдбэриин хорооһоной шалтагаанаар автомобильна компаниинууд хүдэлмэришэдые олоорнь ажалһаань гаргана. Май соо «Крейслер» гэжэ нэгэ томо автомобильна компани хүдэлмэришэдэйнгөө 25 процент гаргаһан байба. США-гэй ажалай министерствын хуулита мэдээнэй ёһоор, американска автомобильна промышленностиин дотор июниин 2-ой мэдээгээр 210 мянга гаран хүдэлмэригүйшүүл бии байба. Тиихэдэ американска томо автомобильна концернүүдэй предприятинуудайгаа хүдэлмэриие зогсооһон зарим үдэрнүүдтэ автопромышленностида хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 500 мянган гаран болоно.

США-гэй автомобильна промышленность дотор хүдэлмэригүйшүүлэй олон болоходо американска хүдэлмэришэдэй ажабайдал тон ехээр муудана.

США дотор үйлэдбэрилэгдэдэг бүхы буладай 20 шахуу процентые, мүн тэрэшэлэн промышленностиин бусад хэдэ хэдэн һалбаринуудай горьтой хубиие хэрэглэдэг автопромышленностиин үйлэдбэрилгые хороолго хадаа «США-гэй бүхы промышленностиин доройтолгодо үргэхэ байха» гэжэ «Экономик ноутс» гэдэг бюллетень бэшээ һэн. Тиимэ юумэ болохонь лабтай, юундэб гэхэдэ, мүнөө автомашинануудые олоор худалдаха ямаршье найдабари үгы, тиимэһээ США дотор автомашинануудые үйлэдбэрилгые ехэ болгохошье аргагүй байна бшуу гэжэ автомобильна болон авиационно промышленностиин хүдэлмэришэдэй нэгэдмэл профсоюзай түрүүлэгшэ Уолтер Рейтер гэгшэ тэмдэглэнэ. Саашадаа энэ байдал үшөө бүри муудаха байха гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

1955 ондо американска экономикын хүгжэхэдэ бага бэшэ үүргэ дүүргэһэн гэр барилга байгуулга болон үни удаан хэрэглэгдэхэ товарнуудые, тайлбарилан хэлэхэдэ, телевизорнууд, холодильнигууд гэхэ мэтые үйлэдбэрилдэг американска промышленностиин бусад хэдэ хэдэн һалбаринуудта тэрэшэлэн үйлэдбэриие хорооһо гэжэ хараалһан ябадалтай дашарамдан, ... автомобильна промы... болоһон доройтолго С... экономикодо үшөө ехэ... болохо байна. Энээнтэ... дуулан Ассошиэйтед П... вын финансова шэнж... сон иигэжэ бэшээ һэн: «... доройтохо тэшээ дабх... аюул ехэ болоно».

Капиталистическэ дэл... сова тушэмэдшье энээн... гүй байжа шадахагүй ... нью-йоркскошье бэшэ, ... донскошье биржэ дээрэ ... сэнгэй һанаан ехээр до... ябадалые американска ... лийска хэблэлэй органу... автомобильна промы... болоһон доройтолготой ... ниинь тушаан болоһон ...

США-гэй автопромы... энэ хабартаа тохёолдо... байдал хадаа американс... кын «һалбаралта» туха... ска империализмын ... шаашадагай үндэһэгүй ... гэршэлэн харуулна.

А...

Редактор Д. Л. Ло...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26 Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и перевода ... культуры в быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67 бухгалтерия 37-32 Для междугородных переговоров — 16.

Н—00824. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак...